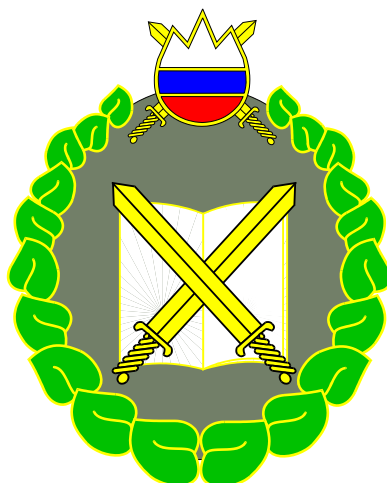

**ŠOLA ZA ČASTNIKE
IZREDNA GENERACIJA – JANUAR 2012
SPECIALIZACIJA »ČASTNIK OBVEŠČEVALEC«**

ZAKLJUČNA NALOGA

**RAVNANJE Z VOJNIMI UJETNIKI, ZAJETO OPREMO IN
DOKUMENTI V SV**

Kandidat: stotnik, Aleš Dolšek
Mentor: podpolkovnik, Marjan Sirk

Ljubljana, maj 2012

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

SLOVENSKA VOJSKA

POVELJSTVO ZA DOKTRINO, RAZVOJ, IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE

Šola za častnike

Številka:

Datum:

ZAKLJUČNA NALOGA

RAVNANJE Z VOJNIMI UJETNIKI, ZAJETO OPREMO IN DOKUMENTI V SV

Kandidat: stotnik, Aleš Dolšek
Mentor: podpolkovnik, Marjan Sirk

Ljubljana, maj 2012

POVZETEK

Poznavanje mednarodnega vojnega prava ni obveznost »tretjih« oseb ampak vsakega posameznika, še posebej vojaka - borca. Pogosto prevladuje mnenje, da je razumevanje mednarodnega vojnega prava dobro, oziroma razumljivo. V praksi pa je mnogokrat nasprotno, saj je njena vsebina zaradi dolgotrajnega zgodovinskega razvoja in posledično njene obsežnost, težko sledljiva in pogosto napačno interpretirana. Dobro razumevanje pa je posebej pomembno za tiste, kateri bi se lahko srečali z vojnimi ujetniki na eni strani in določili mednarodnega vojnega prava na drugi strani. Vloga in odgovornost države je, da zagotavlja poznavanje določil navedenih aktov in prav tako poznavanje predpisov, s katerimi so določeni nosilci posameznih nalog in postopkov. Odgovornost pa je tudi na strani pripadnikov oboroženih sil, kateri z vojnimi ujetniki vodijo postopke in kot taki nosijo osebno odgovornost v primeru nespoštovanja mednarodnega vojnega prava. Prav poznavanje mednarodnega vojnega prava in zavedanje odgovornosti slehernega bojavnika lahko v naslednjih vojnah spremeni črno preteklost v zgodovini žrtev vojn – vojnih ujetnikov.

Ključne besede: mednarodno vojno pravo, vojni ujetniki, ženevske konvencije, vojaška policija, zaščita, ujetništvo, evakuacija, odgovornost.

SUMMARY

Knowledge of the international law of armed conflict is not an obligation of "third" parties but each individual, especially a soldier - a fighter. Often, the prevailing opinion is that the understanding of international laws of war is clear and understandable. In practice situation is often the opposite, because the content is a result of long-standing historical development and, consequently, its magnitude is difficult traceable and often misinterpreted. Good understanding of the international law of armed conflict is particularly important for those who might be faced with prisoners of war on the one hand and the provisions of international law of armed conflict on the other side. The role and responsibility of the state is to provide knowledge of the provisions of those acts and also to know the regulations, which set out specific tasks and media operations. Responsibility also lies with the members of armed forces, which shall conduct the proceedings with the prisoners of war and as such bear personal responsibility for breach of international law of armed conflict. Similarly, knowledge of military law and awareness of the responsibility of every warrior in the next war could change the black history of victims of war - prisoners of war.

Key words: international law of war, prisoners of war, the Geneva Conventions, military police, security, prisoner, evacuation, accountability.

KAZALO

POVZETEK	i
SUMMARY	ii
1 UVOD	1
1.1 Izhodišča zaključne naloge	1
1.2 Namen in cilj raziskave	1
1.3 Metode dela	2
1.3.1 Hipoteza.....	3
1.4 Struktura zaključne naloge	3
2 MEDNARODNO VOJNO PRAVO.....	4
2.1 Temeljni pojmi mednarodnega vojnega prava	5
2.1.1 Mednarodno vojno pravo.....	5
2.1.2 Vojna.....	6
2.1.3 Zajete osebe	6
2.1.4 Vojni ujetnik.....	6
2.2 Načela mednarodnega vojnega in humanitarnega prava	7
2.3 Notranji pravni viri	8
2.4 Položaj in status vojnih ujetnikov skozi čas	9
3 POSTOPKI Z VOJNIMI UJETNIKI, MATERIALOM IN DOKUMENTI.....	11
3.1 Začetek ujetništva	11
3.1.1 Pregled	11
3.1.2 Popisovanje	12
3.1.3 Postopki z zajetimi dokumenti in opremo	12
3.2 Evakuacija vojnih ujetnikov	13
3.2.1 Spremstvo in zavarovanje vojnih ujetnikov s prevoznimi sredstvi	14
3.2.2 Spremstvo vojnih ujetnikov na pohodu	14
3.2.3 Straženje vojnih ujetnikov.....	15
3.3 Zbirališča za vojne ujetnike	15
3.3.1 Zbirna točka	16
3.3.2 Centralne zbirne točke	16
3.3.3 Taborišče za vojne ujetnike.....	17
3.3.4 Ločitev	18
3.3.5 Zaščita	19
3.4 Odgovornost Republike Slovenije do vojnih ujetnikov	19

4	VLOGA VOJAŠKE POLICIJE IN S-2 PRI PROCESIRANJU VOJAŠKIH UJETNIKOV	20
4.1	Sodelovanje VP in S-2 v pri razgovorih z vojnimi ujetniki.....	20
5	KAZENSKA ODGOVORNOST ZA KRŠITVE MEDNARODNEGA VOJNEGA PRAVA	22
5.1	Mednarodno kazensko sodišče	22
5.2	Kazenska odgovornost po nacionalni zakonodaji RS	22
5.3	Pravni vidik izrazov	24
6	ZAKLJUČEK	27
	LITERATURA IN VIRI.....	29
	SEZNAM SLIK IN TABEL.....	29
	SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	30
	PRILOGE	30
	IZJAVA O AVTORSTVU ZAKLJUČNE NALOGE	34

1 UVOD

V vseh postopkih vojaške policije je bistveno poznavanje pravil mednarodnega vojnega prava, katerega je Republika Slovenija sprejela. Mednarodno vojno pravo predstavlja sistem načel in pravil, ki urejajo razmerja med nasprotujočimi se stranmi v vojni, status in ravnanje njihovih pripadnikov ter varstvo zaščitene osebe. Dejansko naj bi prav določila mednarodnega vojnega prava zagotavljala varstvo pravic žrtev vojne, za katere pa se je v toku celotne zgodovine izkazalo, da ni bilo v zadostni meri upoštevano. Kljub sprejetju številnih mednarodnih konvencij je njihova zaščita po moji oceni še vedno nezadostna. Več primerov kršitev je bilo storjenih tako v času prve in druge svetovne vojne, kot tudi v času balkanske vojne na območju nekdanje Jugoslavije. Vojna je tisti razlog, ki pripelje krutosti in kršitve temeljnih človekovih pravic do skrajnih in nerazumnih meja.

Glede na določila mednarodnega vojnega prava kot tudi nacionalne zakonodaje ni odgovornost zgolj na državi, ampak tudi na vojaških osebah - posameznikih in predvsem poveljnikih enot, kateri pridejo v stik z vojnimi ujetniki. Vojaške enote se pri vseh oblikah bojnega delovanja lahko srečajo s situacijo zajetja oseb, opreme in dokumentov. Zajete osebe so lahko begunci s področja kriznih žarišč, vojni ujetniki ali druge razseljene osebe ali celo osebe katere so osumljene kaznivih dejanj. Zajetje večjega števila oseb ima velik vpliv na delovanje enot, bojno moč, itd., prav tako pa za poveljnike enot predstavlja veliko odgovornost. Enote za bojno delovanje morajo zajete osebe kar najhitreje predati silam za bojno podporo, med katere spada tudi vojaška policija in tako omogočiti nadaljnjo izvedbo poslanstva oziroma naloge.

Odgovornost države do vojnih ujetnikov se prične z njihovim zajetjem in traja vse do njihove predaje v zbirne točke, centralna zbirališča ali taborišča kot končno točko vojnih ujetnikov do izpustitve.

Vojaška policija se z določili mednarodnega vojnega prava sreča prav v postopkih z vojnimi ujetniki, kjer mora na eni strani izvajati strokovne policijske postopke in na drugi strani upoštevati določila mednarodnega vojnega prava.

Z obravnavano tematiko želim opozoriti na pomembnost spoštovanja določil mednarodnega vojaškega prava in na težave, ki lahko nastopijo v primeru, ko bi bilo postopke zoper vojne ujetnike potrebno praktično udejanjiti, ob zavedanju možnih posledic zoper državo ali celo posameznika.

1.1 IZHODIŠČA ZAKLJUČNE NALOGE

Poznavanje vsebin aktov mednarodnega vojnega prava je zelo pomembno v postopkih z vojnimi ujetniki, vendar popolnoma nepomembno v primeru, če se posameznik vrednosti teh določil dejansko ne zaveda. Prav poznavanje je ključnega pomena za vse pripadnike Slovenske vojske, kateri bi se lahko v danem trenutku soočili s postopki pri procesiranju vojnih ujetnikov.

1.2 NAMEN IN CILJ RAZISKAVE

S preučevanjem dostopnega gradiva želim v zaključni nalogi predstaviti postopke pri ravnanju z vojnimi ujetniki, materialom in dokumenti. Kot pripadnik vojaške policije, ki opravlja naloge v sektorju S-2 želim posebej predstaviti področje odgovornosti do vojnih ujetnikov v povezavi z nalogami vojaške policije v postopkih z vojnimi ujetniki in posamezne

naloge organov S-2. Prav tako nameravam izpostaviti pomembnost poznavanja in spoštovanja določil mednarodnega vojnega prava pri postopkih z vojnimi ujetniki, in hkrati predstaviti odgovornost za kršitve.

Namen uvodnega dela je, predstaviti mednarodno vojno pravo kot pojem in kratek pregled razvoja skozi zgodovino. Pomembno je predstaviti tudi razvoj mednarodnega vojnega prava in pravice vojnih ujetnikov, ki se je skozi čas močno spreminjal. Pri kratkem pregledu aktov, ki so urejali status in zaščito vojnih ujetnikov želim bralcu prikazati pomemben napredek pri sprejetju ženevskih konvencij leta 1949. Prav tako želim razjasniti nekaj osnovnih pojmov, vezanih na obravnavano temo s stališča različnih avtorjev kot tudi nekaj dilem, ki so povezane s samim izrazoslovjem.

Predstavil bom položaj in status vojnih ujetnikov skozi čas, ki se je glede na mednarodno vojno in humanitarno pravo zelo spreminjal. Sam razvoj mednarodnega vojnega prava je bil skozi celotno njegovo zgodovino močno povezan tudi s statusom in pravicami vojnih ujetnikov. V nadaljevanju zaključne naloge bom predstavil postopke vojaških enot od začetka ujetništva, evakuacije in namestitve v zbirališčih za vojne ujetnike. Poleg naštetega bom jasno opredelil naloge vojaške policije in organov S-2 pri praktičnih operativnih postopkih.

V nalogi želim posebej izpostaviti odgovornost do vojnih ujetnikov s strani pripadnikov vojaške policije, kateri vodijo celo vrsto odgovornih postopkov, vse od prevzema, evakuacije-sprejemstva do vključno varovanja. Pri tem je pomembno poudariti, da sem se zaradi obsežnosti mednarodnega vojnega/humanitarnega prava, dejansko omejil zgolj na področje, ki je neposredno povezano z osnovnimi nalogami vojaške policije, ki izhajajo iz sprejetega STANAGA/APP 12.

Predstavljena je tudi vloga organov S-2, ki pri procesiranju vojnih ujetnikov neposredno sodelujejo z vojaško policijo. Vojni ujetniki za organe S-2 lahko predstavljajo pomemben vir obveščevalnih podatkov o zmogljivostih, bojni učinkovitosti nasprotnika, lokaciji itd., rezultati razgovorov pa so lahko dobre obveščevalne informacije.

V zaključnem delu naloge bom predstavil vsebino, ki govori o odgovornosti države do vojnih ujetnikov, ki se kaže skozi določila mednarodnega vojnega prava. S sprejetjem mednarodnih aktov je prišlo do odgovornosti države in tudi posameznika in vojaških enot pri postopkih z vojnimi ujetniki, katerim mora država zagotavljati enakopravnost v postopkih. Razlike so dopustne edino zaradi spola, starosti, vojaškega čina, zdravstvenega stanja itd.

1.3 METODE DELA

Pri izdelavi zaključne naloge sem uporabil metodo primerjave, metodo analize vsebine pisnih virov in zgodovinsko primerjalno metodo. Zgodovinsko primerjalno metodo pa sem uporabil tudi pri pregledu različne literature, katera obravnava vojne ujetnike v preteklem obdobju.

Z primerjalno metodo sem na podlagi več pisnih virov poskušal ugotoviti različne poglede na razlago pravic vojnih ujetnikov, v povezavi z mednarodnim vojnim/humanitarnim pravom. Z analizo vsebin sem poskušal v osrednjem delu zaključne naloge jasno opredeliti naloge vojaške policije in organov S-2 pri praktičnih operativnih postopkih z vojnimi ujetniki.

Z metodo analize vsebin pisnih virov pa sem poskušal primerjati odgovornost države do vojnih ujetnikov, ravnanje z zajetimi osebami in postopke procesiranja vojnih ujetnikov v povezavi s pravicami po mednarodnem vojnem pravu.

1.3.1 Hipoteza

Na osnovi obravnavane teme bom v zaključku naloge potrdil ali ovrgel hipotezi:

- H1: Pripadniki Slovenske vojske poznajo predpise s področja mednarodnega vojnega prava in postopkov z vojnimi ujetniki.
- H2: Slovenska vojska ima ustrezno urejene predpise, v katerih so dovolj natančno predpisani postopki, ki govorijo o zaščiti vojnih ujetnikov na območju Republike Slovenije.

1.4 STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE

Naloga je razdeljena v tri sklope. V prvem delu zaključne naloge bom opisal zgodovinski razvoj mednarodnega vojnega prava in temeljne pojme z navedenega področja. V osrednjem delu sem opisal postopke z vojnimi ujetniki, vključno z začetkom ujetništva, evakuacijo in spremljanjem vojnih ujetnikov. Predstavil bom vlogo vojaške policije in S-2 pri procesiranju vojnih ujetnikov. V tretjem – zaključnem delu naloge bom opisal kazensko odgovornost za kršitve mednarodnega vojnega prava in odgovornost posameznika, ki izhaja iz nacionalne zakonodaje.

2 MEDNARODNO VOJNO PRAVO

Mednarodno vojno pravo predstavlja sistem načel in pravil mednarodnega običajnega in pogodbenega prava, ki ureja razmerja med stranmi v vojni, status in ravnanje pripadnikov njihovih oboroženih sil, odnose med vojskujočimi se ter nevtralnimi državami in pravno varstvo posebej zaščiteneh oseb in objektov v oboroženih spopadih ter žrtev takih spopadov (Jogan 1997: 19).

Mednarodno običajno pravo sestavljajo pravila, ki so nastala s ponavljanjem, izvrševanjem in prakso vojskujočih se strani. Mednarodno običajno pravo spada v splošno priznana obvezna pravila, ki predstavljajo najstarejši vir mednarodnega vojnega prava, ki k spoštovanju zavezuje vse strani v spopadu.

V novejših fazah razvoja, ki na vseh področjih dajejo prednost pismenim virom, prevladuje seveda (zapisano) pogodbeno pravo (Jogan 1997: 19). Pri pogodbenem pravu gre za mednarodne bilateralne oziroma multilateralne obvezujoče pogodbe vseh držav podpisnic, kar je enotno predpisano v vseh ženevskih konvencijah iz leta 1949.

Slovenija je Akta o notifikaciji nasledstva glede konvencij podpisala leta 1992, s čemer se je zavezala k spoštovanju določil mednarodnega vojnega prava in vseh njihovih določil. K spoštovanju ženevskih konvencij nas usmerja skupni prvi člen vseh štirih Ženevskih konvencij iz leta 1949, ki govori, da bodo vse pogodbenice konvencije spoštovale in, da jih bodo v vseh priložnostih tudi upoštevale.

Mednarodno vojno pravo s svojimi pravili regulira odnose med vojskujočimi se stranmi v spopadu in se ne ukvarja z vojno kot z nekim družbenim pojavom. Se pravi, pravila mednarodnega vojnega prava regulirajo obnašanje in utrujejo pravice ter obveze vojskujočih se strani v spopadu, kot tudi nevtralnih sil (Vučinić 2001: 94).

Cilj mednarodnega humanitarnega prava ni preprečiti vojno, temveč preprečiti in omejiti žrtve, škodo in trpljenje, ki niso nujni, da bi bil dosežen vojaški cilj oboroženega spopada v celoti. Celoten dosedanji razvoj humanitarnega prava je potekal v smeri nalaganja kompromisov med principi vojnih potreb in principi humanosti (Vučinić 2001: 94).

Viri mednarodnega vojnega in humanitarnega prava se neprestano spreminjajo in dopolnjujejo. Kot je navedel dr. Jogan (1997: 46-48) v knjigi Mednarodno vojno/humanitarno pravo navaja skupno petdeset pomembnejših virov, kateri so zajeti v časovnem obdobju od 1856. leta do vključno leta 2005.

Glede na čas in lokacije nastajanja lahko večino pravil mednarodnega vojnega prava delimo na:

- Haaško pravo, ki se je poleg drugih lokacij po večini oblikovalo v Haagu. Haaško pravo ureja predvsem metode in sredstva bojevanja. Določa pravice in obveznosti nasprotnih vojskujočih strani, pri izvajanju vojaških operacij, hkrati pa omejuje sredstva za povzročanje škode nasprotniku.
- Ženevsko pravo, ki je bilo v celoti oblikovano v Ženevi. Navedeno pravo se nanaša na mednarodno pravno varstvo zaščiteneh oseb in žrtev vojne. Ženevsko pravo je namenjeno zaščiti žrtev oboroženih spopadov, oziroma pripadnikov oboroženih sil, ki so izven bojnih akcij, ranjenci, bolniki, brodolomci, vojni ujetniki, civilisti ter splošno gledano oseb, ki ne sodelujejo v bojevanju.

- Newyorško pravo, ki je pretežno oblikovano na sedežu OZN v New Yorku in Ženevi. Omenjeno pravo se poleg drugega nanaša na omejevanje oboroževanja in poskuse razorožitve. Newyorško pravo ureja tudi odgovornost in sankcije za kršitev mednarodnega vojnega prava.

Poleg naštetih delitev pa se pojavlja delitev pravil mednarodnega vojnega prava na tiste, ki se nanašajo na meddržavne oborožene spopade in notranje (ne-meddržavne) spopade.

Pravice žrtev vojne tako mednarodnega kot nemednarodnega značaja dodatno urejata oba dopolnilna protokola k ženevskim konvencijam (dopolnilni protokol I. in II.), ki sta bila sprejeta leta 1977. Oba dopolnilna protokola temeljita na skupnem tretjem členu ženevskih konvencij, ki govori o nemeddržavnih oboroženih spopadih. Ženevske konvencije so v skupnem tretjem členu poskušale okvirno rešiti vprašanja vezana na notranje oborožene spopade, dopolnilna protokola pa na navedeni člen dosledno uveljavljata.

Prvi dopolnilni protokol k ženevskim konvencijam iz leta 1949 o zaščiti žrtev mednarodnih oboroženih spopadov, glede meddržavnega oboroženega spopada v petem odstavku govori, da se morajo določbe ženevskih konvencij z leta 1949 vseskozi uporabljati ob vseh priložnostih in za vsakogar, ki je zaščiten s temi instrumenti, brez kakršnekoli diskriminacije, ki bi temeljila na naravi ali izvoru oboroženega spopada ali na cilju, ki so ga strani v spopadu postavile. Med drugim v 44. členu govori tudi o pravicah borcev in vojnih ujetnikov.

Drugi dopolnilni protokol k ženevskim konvencijam iz leta 1949 pa natančneje dopolnjuje ženevske konvencije v delu, ki govori o zaščiti žrtev nemednarodnih oboroženih spopadov in s tem dopolnjuje skupni tretji člen ženevskih konvencij, ki govori, da v oboroženem spopadu, ki ni mednarodnega značaja, a se začne na ozemlju ene od pogodbenic mora vsaka vojskujoča se stran spoštovati določila v izpolnjevanju osnovnih določb s področja spoštovanja mednarodnih pravic žrtev vojn. Nemeddržavni ali nemednarodni oboroženi spopad pa je situacija, v kateri so izbruhnile sovražnosti med dvema oboroženima skupinama znotraj ozemlja neke države.

Iz določil ženevskih konvencij kot tudi obeh dopolnilnih protokolov izhaja, da mednarodno vojno pravo velja, tako v mednarodnih oboroženih spopadih kot tudi v nemednarodnih oboroženih spopadih, oziroma državljanskih vojnah. Strani v spopadu pa so na podlagi pogodbenega prava, ki temelji na navedenih aktih, le te dolžne dosledno spoštovati.

2.1 TEMELJNI POJMI MEDNARODNEGA VOJNEGA PRAVA

2.1.1 Mednarodno vojno pravo

Mednarodno humanitarno pravo, v preteklosti imenovano tudi vojno pravo, predstavlja sistem načel in pravil mednarodnega običajnega in pogodbenega prava. Ta načela in pravila urejajo razmerja med stranmi v vojni, status in obnašanje pripadnikov ter njihovih oboroženih sil, odnose med vojskujočimi se ter nevtralnimi državami in pravno varstvo posebej zaščitene osebe in objektov.

Mednarodno vojno pravo je del mednarodnega javnega prava. Mednarodno vojno pravo zbir pravnih norm, ki regulirajo odnose med državami in drugimi subjekti v mednarodni skupnosti. Med druge subjekte spadajo mednarodne organizacije, v novem času se vse bolj uveljavlja razmišljanje, da tudi človek na poseben način predstavlja subjekt v mednarodnem pravu (Pezarić 1986: 16).

2.1.2 Vojna

Vojno, kot pojem, najdemo v različnih virih predstavljeno na več načinov. Enostavneje lahko pojmovanje vojne razumemo kot obliko oboroženega spopada med dvema ali več neodvisnimi državami. Sama vojna kot oborožen spopad pa je kot takšna povsem v nasprotju z pravom, ki predstavlja red, varnost in brezpogojno delovanje državnih institucij, skladno z napisanimi pravili.

Po doktrini Slovenske vojske je vojna zelo zaostren družbeni spopad v katerem se družbene skupine, gibanja, organizacije, države ali koalicije držav organizirano vojskujejo za uveljavitev svojih temeljnih ciljev, ob pretežni uporabi oborožene sile. Je kompleksno stanje, v katerem vzporedno z vojskovanjem potekajo politične, ekonomske, psihološke in druge oblike in vsebine konfrontacije, pri čemer nekaterih ni mogoče obdržati pod nadzorom. (Vojaška doktrina, 2006: 28).

Vojna je odsotnost miru oziroma oborožene sovražnosti med dvema ali več državami, ki jih izvajajo njihove oborožene sile in jih ureja mednarodno pravo oboroženih spopadov (Sancin, Švarc, Ambrož 2009: 32.).

Vojna je z akti mednarodnega vojnega prava prepovedana, vendar se ta prepoved ne nanaša na obrambo pred napadom. Pričetek napadalne in nepravilne vojne je kršitev pozitivnega prava in se kaznuje kot zločin, vendar mora biti samo bojevanje urejeno s predpisi, ker bi bilo bojevanje brez omejitev samo divjanje nasprotno vsaki zahtevi po človečnosti (Andrassy 1984: 460).

2.1.3 Zajete osebe

Zajete osebe so vse osebe katere so na nekem območju s strani sil zajete in jim v prvem trenutku še ni bil določen status. Z zajetimi osebami, med katere spadajo vojni ujetniki, begunci, kriminalci itd., se najpogosteje srečujejo enote ob prvem stiku na območju bojnega delovanja. Status zajete osebe imajo do trenutka, ko jim enote ali pristojne službe v postopku ugotavljanja ne določijo drugega statusa oziroma kategorije.

2.1.4 Vojni ujetnik

Definicije pojma vojni ujetnik se glede na različno pisno gradivo pogosto medsebojno razlikujejo. Najosnovnejša definicija vojnega ujetnika pove le, da so vojni ujetniki določene kategorije oseb, ki jih je med oboroženim spopadom nasprotna stran zajela.

Nekoliko natančneje, a še vedno presplošno opredelitev, najdemo v Vojni enciklopediji (1974, 8. Zvezek: 328), kjer piše, da so vojni ujetniki osebe določenih kategorij, ki med oboroženimi spopadi padejo pod oblast nasprotne strani in so internirani oziroma zaprti. V Enciklopediji Slovenije (2000. 14. Zvezek: 328), je zapisano, da je vojni ujetnik pripadnik oboroženih sil ali tudi neoboroženih spremljajočih služb, ki ga ujame vojska države nasprotnice v boju med vojno ali ob njenem koncu.

Natančneje dikcijo pojma vojni ujetnik določa III. Ženevska konvencija ter I. dopolnilni protokol. Ženevska konvencija natančno določa kategorije oseb, ki so v primeru zajetja upravičene do statusa vojnega ujetnika, poleg tega pa še nekatere skupine oseb, s katerimi je v primeru zajetja potrebno ravnati enako kot z vojnimi ujetniki. Status in kategorije oseb so opisani v nadaljevanju naloge.

2.2 NAČELA MEDNARODNEGA VOJNEGA IN HUMANITARNEGA PRAVA

Temeljna vsebina in struktura mednarodnega vojnega prava je uveljavljena že od začetka svojega razvoja in ga zagotovo ni potrebno širše obravnavati. Obsega kot je znano, načela in pravila, ki urejajo opredelitev strani in udeležencev v oboroženih spopadih, varstvo žrtev vojne, razmerja med nevtralnimi državami in tistimi, ki so vključene v oboroženi spopad, vlogo sil zaščitnic in mednarodnih organizacij, omejevanje oboroževanja, idr. (Jogan 1997: 19).

Načela mednarodnega vojnega prava so: (Peteh 2009: 8)

Načelo razločevanja opredeljuje razločevanje med vojaki in civilnimi prebivalci, saj vojno stanje dopušča nasilna dejanja samo med oboroženimi silami vojskujočih se držav.

Načelo sorazmernosti je tesno povezano s prvim načelom. Govori o prepovedi napadov, od katerih je mogoče pričakovati, da bodo povzročili naključne izgube življenj, poškodbe civilistov in škode na civilnih objektih.

Načelo, po katerem strani v spopadu nimajo neomejene pravice do izbire in uporabe sredstev in načinov boja. To načelo je bilo prvič zapisano že v Haaškem pravilniku in je postalo trajna sestavina vseh kasnejših pomembnejših pravil, ki urejajo zakone vojne.

Načelo o prepovedi uporabe orožij, izstrelkov, materialov in metod vojskovanja, ki povzročajo odvečne poškodbe in nepotrebno trpljenje. To načelo pomeni konkretizacijo prejšnjega in je bilo kot tako že vključeno v Sanktpeterburško deklaracijo, ki ga je poudarjala zaradi »zakonov humanosti«.

Načelo o varstvu in spoštovanju kulturnih in zgodovinskih spomenikov je bilo uveljavljeno že v srednjem veku. Haaški pravilnik je zahteval, da se pri obleganju in obstreljevanju zagotovijo vsi potrebni ukrepi, da se prizanese zgradbam, namenjenim za verske obrede, umetnost in znanost ter zgodovinskim spomenikom, ob dejstvu, da ti objekti niso uporabljeni v vojaške namene. To načelo še podrobneje razčlenjuje konvencija o varstvu kulturnih dobrin v oboroženih spopadih.

Načelo o prepovedi metod in sredstev vojskovanja, ki so namenjena za obsežne, dolgotrajne in resne poškodbe naravnega okolja ali jih je od njih mogoče pričakovati.

Načelo prepovedi napadanja in uničevanja objektov, ki so nujni za preživetje civilnega prebivalstva.

Načelo spoštovanja in prepovedi napadanja zgradb in napeljav, v katerih so nevarne sile.

Načelo Martensove klavzule. Za situacije, ki so s stališča vojnega in posebej humanitarnega prava nejasne ali celo dvomljive, se na podlagi izkazanih potreb oblikuje splošnejše načelo, ki bi določalo merila za njihovo reševanje. Tako načelo, ki je ime dobilo po njegovem predlagatelju, ruskem pravniku F.F. Martensu, je vključeno v preambulo IV. haaške konvencije o zakonih in običajih vojne (1907), še prej pa v ustrezno konvencijo (II.), sprejeto na I. haaški mirovni konferenci 1899.

Načelo vojne nujnosti je eno od središčnih in najbolj diskutiranih pravil mednarodnega humanitarnega prava, v katerem zlasti vojaški poveljniki vidijo možnost za opravičevanje slehernega ravnanja, ki naj čim prej pripelje do vojaškega uspeha, četudi se s tem kršijo pravila humanitarnega prava. " Na podlagi takega gledanja se je v desetletjih izoblikovala

tudi dokaj jasna in nesporna opredelitev vojne nujnosti kot posebnih okoliščin, ki opravičujejo ukrepe, nepogrešljive za zmago nad sovražnikom, vendar ti ukrepi ne smejo biti v vojnem pravu prepovedani. Na tako nujnost se lahko sklicujemo le, če jo vojno pravo izrecno dopušča, ter v obsegu, v kakršnem jo dovoljuje in v času, ki je nujno potreben za izvedbo določene naloge " (Jogan 1997: 34).

Načelo odgovornosti za kršitve pravil MVHP. Mednarodne konvencije in drugi akti mednarodnega humanitarnega prava vključujejo praviloma tudi norme o spoštovanju pravil bojevanja in ustrezne sankcije za njihove kršitve. Odgovornost za kršitve MHP je v tesni povezavi z značajem posameznih kršitev oziroma sankcij za te kršitve. Glede na to ločimo odgovornost držav, odgovornost mednarodne skupnosti in osebno odgovornost.

2.3 NOTRANJI PRAVNI VIRI

Med najpomembnejše notranje pravne vire v Republiki Sloveniji z vidika prava oboroženih spopadov velja izpostaviti:

- Ustavo Republike Slovenije, ustavni zakoni;
- Zakon o obrambi,
- Zakon o vojaški dolžnosti,
- Zakon o službi v Slovenski vojski,
- Kazenski zakonik Republike Slovenije,
- Zakon o Rdečem križu Slovenije in številni drugi zakoni in
- Sprejete standarde NATO.

Upoštevati je potrebno tudi druge veljavne zakone v Republiki Sloveniji, ki se v določenem delu ali posamezni določbi dotikajo vprašanj povezanih z oboroženimi spopadi, ter vse podzakonske predpise ter druge akte, ki so bili sprejeti na tem področju (Sancin, Švarc, Ambrož 2009: 79).

Položaj in pomen mednarodnih pogodb v slovenskem normativnem pravnem redu lahko razberemo iz Ustave, Zakona o ustavnem sodišču in Zakonu o zunanjih zadevah, kot tudi iz sodne prakse Ustavnega sodišča RS (Sancin, Švarc, Ambrož 2009: 79).

Ustava Republike Slovenije v 8. členu določa, da morajo biti vsi zakoni in drugi predpisi v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo. Ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe se uporabljajo neposredno. (Ustava RS 8. člen).

To pomeni, da so v RS mednarodne pogodbe, ki jih je ratificiral državni zbor, hierarhično nad zakoni. Glede skladnosti notranje zakonodaje z mednarodnimi pogodbami pa je konkretnější drugi odstavek 153. člena Ustave ki glede skladnosti notranje zakonodaje z mednarodnimi pogodbami natančneje določa, da morajo biti zakoni v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in mednarodnimi pogodbami, katere je ratificiral državni zbor, podzakonski predpisi, pa tudi z drugimi ratificiranimi mednarodnimi pogodbami (Ustava RS 153. člen).

Iz ustavnih določb izhaja, da morajo biti vsi normativni akti v skladu z mednarodnimi pogodbami, katere je sprejela Republika Slovenija, na podlagi zakonov pa tudi vsi podzakonski akti.

Republika Slovenija je pristopila k ženevskim konvencijam z Aktom o nasledstvu 26. 3.1992 (Ur.l. 14/92). S sprejemom akta o nasledstvu se je obvezala, da bo spoštovala vse mednarodne konvencije. Poleg navedenega, pa je pomembno omeniti še sprejetje Zakona o

Rdečem križu Slovenije, dne 26.1.1993 (Ur.l. 7/93). Z navedenim aktom smo v Republiki Sloveniji in Slovenski vojski dobili pravno podlago za delovanje na področju humanitarnega prava.

2.4 POLOŽAJ IN STATUS VOJNIH UJETNIKOV SKOZI ČAS

V najstarejših časih je bilo po vojnih običajih dovoljeno vojne ujetnike celo pobijati, kasneje pripelje interes zmagovalcev do tega, da jih spreminjajo v sužnje. (Jogan 1997: 103).

V kasnejšem obdobju so vojne ujetnike tudi odkupili. Znana je ena zadnjih mednarodnih pogodb, ki govori o odkupu vojnih ujetnikov različnih rangov med Anglijo in Francijo leta 1780.

Do bistvenega izboljšanje statusa vojnih ujetnikov pride šele s pojavom mednarodnega vojnega prava v 19 stoletju, kjer vojnih ujetnikov ni več dovoljeno pobijati ali zasužnjevati, ampak se smatra vojno ujetništvo kot preprečitev ponovnega vstopa vojakov v boj.

Že od začetka razvoja mednarodnega vojnega prava je bila tesna povezanost med statusom bojnikov in statusom vojnih ujetnikov. Uveljavilo se je pravilo, da dobi legitimni bojevnik v primeru zajetja s strani nasprotnika avtomatično status vojnega ujetnika. Ščasoma pa se je ne le širil krog legitimnih vojskovalcev, temveč vzporedno s členitvijo oboroženih sil in obrambe sploh tudi krog tistih udeležencev spopadov zunaj bojevnih vrst, ki so pridobili status ujetnikov (Jogan 1997: 103).

Osebam, katere so imele status vojnega ujetnika, se je skozi čas zelo spreminjal oziroma se je status bojnikov kot legitimnih vojskovalcev stalno širil. Širil pa se je tudi na osebe, ki so bile posredno ali neposredno udeležene v vojnih operacijah.

Države pretresene od posledic in grozodejstev druge svetovne vojne so 12. 8. 1949 uredile področja aktov, ki urejajo mednarodno vojno pravo. Sprejeli so:

- prvo ženevsko konvencijo, ki zagotavlja zaščito ranjencev in bolnikov iz vrst oboroženih sil na bojišču,
- drugo ženevsko konvencijo, ki zagotavlja zaščito ranjencev, bolnikov in brodolomcev, pripadnikov oboroženih sil na morju,
- tretjo ženevsko konvencijo, ki zagotavlja zaščito vojnih ujetnikov in
- četrto ženevsko konvencijo, ki zagotavlja zaščito civilnih oseb v vojnem času.

Vse navedene ženevske konvencije omenjajo Mednarodno organizacijo rdečega križa (MORK) in pravice na katerih temelji njena dejavnost. Vse štiri ženevske konvencije vsebujejo določbo v 1. členu, ki državam nalaga dve temeljni obveznosti glede spoštovanja v njih vsebovanega mednarodnega humanitarnega prava in sicer:

- obveznost držav, da spoštuje njihove določbe, in
- da zagotovijo spoštovanje teh določb.

To pomeni, da morajo zagotoviti ustrezne mehanizme nadzora povsod, kjer imajo odgovornost za potek oboroženega spopada ali stanja na okupiranem ozemlju. Hkrati pa tudi dolžnost preprečevati kršitev in zagotavljati spoštovanje mednarodnega humanitarnega prava (Sancin, Švarc, Ambrož 2009: 32).

Status vojnih ujetnikov urejata 4. člen ženevske konvencije iz leta 1949 in 43. ter 44. člen prvega dopolnilnega protokola iz leta 1977. Po konvenciji se za vojne ujetnike štejejo (Dolenc 1993: 63):

- pripadniki oboroženih sil katere od vojskujočih se strani, kakor tudi pripadniki milic in prostovoljnih odredov, ki pripadajo oboroženim silam in ki pridejo pod oblast nasprotnika,
- status vojnega ujetnika uživajo tudi osebe, ki sicer ne pripadajo redni vojski, a so po konvenciji izenačene s pripadniki te vojske. Gre za osebe, ki pripadajo odporniškimi in partizanskim gibanjem, ki pa morajo izpolnjevati določene pogoje, da to zaščito lahko uživajo. Ti pogoji so (Dolenc 1993: 63):
  - a) da jih vodi oseba, ki je za svoje podrejene odgovorna,
  - b) da imajo določen razpoznavni znak, ki je od daleč opazen,
  - c) da odkrito nosijo orožje,
  - d) da pri vodenju svojih operacij upoštevajo vojaške zakone in običaje.
- status vojnih ujetnikov imajo tudi pripadniki rednih oboroženih sil, ki priznavajo pripadnost vladi ali oblasti, ki je ne priznava sila, ki je zajela vojne ujetnike,
- prebivalci še ne okupiranega nasprotnikovega ozemlja, ki spontano primejo za orožje proti približujočim se vdornim silam, ne da bi imeli čas, da se formirajo v redne oborožene enote, pripravljeni, da odkrito nosijo orožje in spoštujejo vojne zakone,
- civilisti, ki spremljajo oborožene sile, vendar niso neposredno v njihovi sestavi: vojni dopisniki, oskrbovalci zalog, socialni delavci, člani delovnih enot in civilni člani letalske posadke, ki so pooblaščen od vojaških oblasti, da spremljajo oborožene sile in imajo identifikacijske izkaznice, ki potrjujejo njihov status,
- in kot zadnja kategorija oseb, ki jim pripada status vojnega ujetnika, so pripadniki posadk " morje in zrak ", vključno s praporščaki, piloti in začetniki za nasprotnikovo trgovsko mornarico ter posadke nasprotnikovega civilnega letalstva.

V prvem dopolnilnem protokolu k ženevskim konvencijam pa je določeno, da zaščito uživa celo udeleženec oboroženega spopada, ki sicer ne zadošča niti najbolj elementarnim pogojem statusa bojnika (da niti ne nosi javno svojega orožja pri napadu ali neposredno pred napadom). (Jogan 1997: 104).

Med osebe, katerim ne pripada status vojnega ujetnika, spadajo pripadniki oboroženih sil, ki so bili ujeti med opravljanjem vohunske dejavnosti in v tem času niso nosili uniforme. Vohune in najemnike – plačance se obravnava kot zločince in kriminalce, katere se primerno njihovem statusu tudi obravnava.

3 POSTOPKI Z VOJNIMI UJETNIKI, MATERIALOM IN DOKUMENTI

3.1 ZAČETEK UJETNIŠTVA

Ko sile (vojaki bojnih ali drugih enot) zajamejo nasprotnikovega vojaka, lahko govorimo o trenutku, ko, vojak ene izmed vojskujočih se sil ali druga oseba preide v roke nasprotnikovih sil in postane vojni ujetnik. Ujetnik pa v tem trenutku postane ne glede na to ali se je v boju predal ali pa zaradi nastalih okoliščin (bolezen, okvara ali izguba orožja, itd.) nima možnosti ali želje po nadaljnjem bojevanju.

Poveljniki lahko v primerih bojnega delovanja pridejo v situacijo, ko bodo njihove sile v območju odgovornosti zajele večje število prebeglih oseb, katerih status v prvem trenutku ne bodo mogli določiti. V okviru možnosti je potrebno ločiti vojne ujetnike od ostalih prebežnikov. V nadaljevanju pa je vojne ujetnike, če situacija dopušča, potrebno medsebojno ločiti glede na čin, spol, narodnosti, itd.

V najkrajšem času po sprejemu vojnih ujetnikov je nadrejenemu potrebno posredovati poročilo. Namen takojšnjega poročanja je pomoč pri izdelavi načrta za transport in zagotavljanja varnosti med transportom.

3.1.1 Pregled

Ženevska konvencija iz leta 1949 govori, da se vojnim ujetnikom ob zajetju pustiti vso njihovo osebno imetje, (denar, pisma, osebni predmeti, predmeti za osebno zaščito in drugo). Odvzeti se jim ne sme poleg navedenega tudi obleke in hrane tudi, če ta pripada polni vojaški opremi. Odvzamejo pa se mu orožje in ostala oprema, ki bi lahko služila kot orožje in dokumenti, ki bi imeli kakršno koli obveščevalno vrednost.

Zaseči je potrebno osebno oborožitev, strelivo in vojaško opremo, ki ima lahko pomen za vojaško obveščevalno službo. Osebni dokumenti kot so dnevniki, slike, pisma od doma so lahko zaseženi, vendar morajo biti vojnim ujetnikom po pregledu vrnjeni. V fazi prvih postopkov zajetja vojnih ujetnikov je potrebno paziti, da ne pride do uničenja pomembnih dokumentov, kateri vsebujejo morebitne obveščevalne podatke o nasprotniku.

Dokumenti imajo glede na vsebino naslednjo vrednost za obveščevalne organe (AJP 2.5 2006: 6.1)

Kategorija A.

Dokumenti, ki jih je zaradi njihove posebne obveščevalne vrednosti potrebno prednostno posredovati pristojnim službam (preko nadrejenega poveljstva v J/S-2), kot so ukazi, dokumenti zračnih sil, mornarice, podatki o operativnih postopkih, oborožitev, dokumenti s kriptografsko vsebino, itd. in dokumenti, kateri bi v nadaljnjih postopkih lahko služili v sodnih postopkih proti ujetim osebam osumljenih zločinov proti človeštvu, itd.

Kategorija B.

Dokumenti, ki vsebujejo informacije o podpori poveljevanju (odgovori na obveščevalne zahteve na nivoju korpusa).

Kategorija C.

Dokumenti in predmeti, ki ne vsebujejo pomembnejših obveščevalnih informacij, vendar še vedno potrebujejo posebno pozornost.

Kategorije D.

Dokumenti, ki ne vsebuje pomembnih obveščevalnih podatkov.

Zajeti dokumenti, kateri spadajo v kategorijo »A«, zlasti tisti, ki se nanašajo na kriptografske in komunikacijske sisteme, zahtevajo posebno postopanje. O zasegu tovrstnih dokumentov mora biti obveščeno nadrejeno poveljstvo v najkrajšem možnem času, katero jih takoj preda pristojnim službam. Neoznačene zemljevide, karte, posnetke in druge vrste kartografskega gradiva, je potrebno preko nadrejenega poveljstva posredovati do najbližje geografske enote oziroma službe. Nadrejenemu poveljstvu je prav tako potrebno dostaviti vse označene zemljevide, karte in zračne posnetke, ki jih posreduje pristojnemu organu (topografskemu oddelku) v pregled, kjer se bo ugotavljala njihova dejanska obveščevalna vrednost, glede na obseg, serijo, izdajo in druge podatke o identifikaciji.

V času postopkov procesiranja je med vojnimi ujetniki potrebno zagotavljati tišino in preprečiti njihovo združevanje in se prepreči negativen vpliv na postopke procesiranja vojnih ujetnikov in zbiranja informacij. Politične begunce, prebežnike in ostale osebe, za katere se oceni, da imajo pomembne obveščevalne podatke, se predajo enoti za zaslišanje, katera oceni njihovo obveščevalno vrednost in jih po postopku preda civilnim strukturam.

3.1.2 Popisovanje

Enota, ki je vojne ujetnike zajela, mora le te natančno popisati na obrazce, ki vsebujejo vse pomembne podatke o vojnem ujetniku. Podatke izpolni enota, katera je vojne ujetnike zajela. Obrazec s podatki se pripne vojnemu ujetniku na vidno mesto. Obrazec mora vsebovati najmanj naslednje podatke (AJP 2.5 2006: B –1-1) :

- zaporedno številko obrazca,
- datum in čas zajetja,
- lokacija zajetja,
- ime,
- čin,
- nacionalnost,
- enota, ki je vojnega ujetnika zajela in
- podatki o zajeti opremi, dokumentih itd.

Obrazec je sestavljen iz treh delov, prvi del »A« ostane vojnemu ujetniku, del »B« ostane enoti, del »C« pa se pritrdi na del opreme, ki je zasežena (priloga 1).

3.1.3 Postopki z zajetimi dokumenti in opremo

Za zajeto opremo in pripadajočo tehnično dokumentacijo, za katero mislimo, da ima kakršnokoli obveščevalno vrednost, izdelamo skupno poročilo o zajetju. V kolikor poročilo daje odgovore na prioritete obveščevalne zahteve (POZ) nadrejenega poveljnika ga je potrebno v najkrajšem času dostaviti v J-2 nadrejenega poveljstva.

Zajeta oprema in dokumenti, ki bodo uporabljeni kot dokazni material v sodnem postopku proti osebam, osumljenim zločinom proti človečnosti ali vojnim zločinom, je potrebno zaščititi in varovati ter hraniti ločeno od ostalih zajetih sredstev (fotografije, skice, načrti, dokumenti pomembni za postopek ipd). Enota zajeto opremo in dokumente v najkrajšem možnem času prepelje na najbližjo zbirno točko in preda VP. Predaja se izvrši na podlagi zapisnika, ki se izdelava v dveh izvodih kjer se navede: kje, kdaj, kako, v kakšnem stanju, kaj se predaja, kdo je predal in kdo prevzel. Zapisnik se hrani v enoti, ki je opremo in dokumentacijo predala (SOP 1290 2012: 3/7).

Dokumente in opremo vojnih ujetnikov je potrebno ustrezno označiti kot je razvidno iz priloženega obrazca (priloga 1). Zajeto opremo in dokumente se posreduje na zbirno točko vojnih ujetnikov, kjer se predajo obveščevalnemu častniku.

Osebno lastnino vojnih ujetnikov je potrebno varno hraniti in primerno označiti. Ločiti je potrebno osebno lastnino (denar, slike, itd), ki pripada vojnemu ujetniku in imajo zanj velik čustven pomen in opremo in predmete, ki so bili pri njem najdeni pa niso njihova osebna last. Slednje predmete se zavaruje in varno hrani ter na obrazcu označi s podatki vojnega ujetnika pri katerem kateremu so bili zaseženi.

Denar in drugi vrednostni papirji se vojnim ujetnikom odvzamejo le z namenom, da se varneje shranijo, kar je potrebno evidentirati. Vojnemu ujetniku se za odvzete stvari izda potrdilo o odvzetju (naveden mora biti točen znesek oziroma vsebina). Ob koncu ujetništva je potrebno vojnim ujetnikom odvzete stvari vrniti.

Vojnemu ujetniku se tudi ne odvzame vojaška lastnina (oprema) katera je bistvenega pomena za njegovo osebno zaščito oziroma varnost. Predmeti kateri spadajo v to vrsto opreme so npr. zaščitna maska, čelada, osebna RKBO oprema, itd.. Vojnim ujetnikom se prav tako ne odvzame sanitetni material, kateri služi njihovim osebnim potrebam (oskrbo bolezni ali poškodb). V začetni fazi ujetništva vojni ujetniki lahko obdržijo hrano vendar je potrebno poskrbeti, da se le ta deli kolektivno in z vsemi ujetniki.

Enota, katera je vojne ujetnike zajela, mora v najkrajšem času izdelati skupno poročilo o zajetju (priloga 2) in ga posredovati v nadrejeno poveljstvo. Namen skupnega poročila je, da se obveščevalne organe pravočasno obvesti o razpoložljivih virih in informacijah, povezanih z zajetimi osebami, predmeti, opremo, zemljevidi in dokumenti, ki bi imeli obveščevalno vrednost. Skupno poročilo lahko služi osebju taborišča ali zbirne točke glede odnosa do vojnega ujetnika (AJP 2.5 2006: C-1).

Enota, ki vojne ujetnike predaja, mora poleg ostalega izročiti tudi kopijo poročila o vojnih ujetnikih. Kopija poročila o vojnih ujetnikih je v lasti spremstva toliko časa dokler vojnih ujetnikov ne predajo osebju v zbirnih točkah ali taborišču.

3.2 EVAKUACIJA VOJNIH UJETNIKOV

Evakuacija je postopek ravnanja z vojnimi ujetniki, ki vključuje premik vojnih ujetnikov od mesta zajetja do njihovega končnega mesta - taborišča za vojne ujetnike.

Evakuacija vojnih ujetnikov je ena od osnovnih nalog enot za bojno podporo, torej tudi vojaške policije, ki je zaradi poznavanja policijskih pooblastil in opravil v predkazenskem postopku za te naloge še posebej primerna. Odgovornost vojaške policije, da zagotovi varnost vojnih ujetnikov, se prične z njihovim prevzemom od bojnih enot in traja vse do njihove predaje v zbirne točke. Vojne ujetnike je zaradi varnosti potrebno čim hitreje premestiti iz območja bojišča v zaledje. Od začetka do konca ujetništva spremljajo ali stražijo vojne ujetnike pripadniki oboroženih sil, ki morajo zelo dobro poznati postopke za spremstvo in stražo, da bi lahko preprečili njihov pobeg, upor ali napad od zunaj. Postopke, povezane s procesiranjem vojnih ujetnikov, pa zaradi objektivnih razlogov lahko opravijo tudi druge usposobljene enote Slovenske vojske.

Ujetnike je potrebno evakuirati v zaledje takoj, ko je to mogoče. Vojaška policija, bo vojne ujetnike prevzela neposredno od sil za bojno delovanje in jih evakuirala v območje zbirnih točk, ki so toliko oddaljena od bojne linije, da vojni ujetniki niso več v neposredni nevarnosti. Evakuacijo in spremstvo vojnih ujetnikov morajo odgovorni poveljniki vojaške policije zaradi

varnosti skrbno načrtovati. Poveljujoči spremstva mora poleg priprav na izvedbo pred odhodom od poveljnika, ki vojne ujetnike predaja prejeti tudi poimenski seznam vojnih ujetnikov in njihovih predmetov.

Vojne ujetnike je pred izvedbo premika potrebno v njihovem jeziku opozoriti, oziroma informirati o pomenu postopkov spremstva. Seznaniti jih je potrebno z pomenom besede »stoj«, odpiranju ognja, opozoriti na dejanja, katera morajo izpolniti na zahtevo spremstva in pojasniti pravilo »tišine« v času premika. V primeru posredovanja se zoper vojne ujetnike sme uporabiti le najmanjša sila, ki jo ustrezno stopnjujemo.

V času evakuacije mora enota vojne ujetnike oskrbeti z vodo, hrano, oblačili in po potrebi zagotavljati zdravniško oskrbo. Vojne ujetnike je potrebno v najkrajšem času seznaniti z pravico do stika z zunanjim svetom.

Ženevska konvencija iz leta 1949 v 70. členu govori, da vojni ujetnik sme skladno s 123. členom neposredno po zajetju ali najpozneje v tednu dni po prihodu v taborišče, tudi če je to le prehodno, med boleznijo itd. poslati svoji družini in osrednji agenciji za vojne ujetnike dopisnico, s katero jih obvesti o svojem ujetništvu, o naslovu in zdravstvenem stanju. Dopisnico je potrebno brez zadrževanja odposlati.

Evakuacija se ne opravi s tistimi vojnimi ujetniki, kateri zaradi zdravstvenih razlogov tega ne bi bili sposobni in bi bilo začasno bivanje v območju bojnih delovanj varneje. Vsak vojni ujetnik mora imeti pri sebi osebni dokument, v primeru, da vojni ujetniki le teh nimajo, mu jih je dolžna priskrbeti sila, ki jih je zajela.

3.2.1 Spremstvo in zavarovanje vojnih ujetnikov s prevoznimi sredstvi

Načrtovanje spremstva je odvisno od predhodnih informacij, predvsem v zvezi s številom vojnih ujetnikov, kondicijo in moralo vojnih ujetnikov, načinom premika (vozila, peš itd.), terena po katerem se morajo vojni ujetniki premikati in vplivov sovražnikovih enot na izvedbo spremstva (APP 12 2004: 70).

Zaradi varnosti vojnih ujetnikov vojaška policija lahko spremstvo izvede z različnimi prevoznimi sredstvi. Vozila za prevoz vojnih ujetnikov morajo zagotavljati primerno notranjo razporeditev, ki omogoča ustrezen nadzor spremstva nad ujetniki. Razporeditev vojnih ujetnikov in spremstva mora onemogočiti pobeg ujetnikom in preprečevati napad na spremstvo. Poleg cestnih prevoznih sredstev se vojne ujetnike lahko transportira tudi z drugimi prevoznimi sredstvi, vendar ob upoštevanju varnostnih ukrepov. Odločitev glede izbire prevoznega sredstva je odvisna od stanja vojnih ujetnikov, njihovega števila, dolžine poti, prevoznih pogojev (zrak, vodne poti, itd). Posebno pozornost spremstva zahteva premik vojnih ujetnikov (vstop in izstop iz vozila) in postopki varovanja ob nenačrtovanih postankih (zapore cest, poškodbe cestišč, napadu na vozila, itd.).

3.2.2 Spremstvo vojnih ujetnikov na pohodu

Spremstvo in premik vojnih ujetnikov lahko vojaška policija na krajših razdaljah izvede tudi peš. Število policijskega spremstva se za to in ostale primere odreja po potrebi in sicer glede na število vojnih ujetnikov in območje, kjer se bo premik izvedel. Če pogoji oziroma razmere dopuščajo, je pohod potrebno izvesti v vidnem delu dneva in na način, da se izognemo prenočevanju. Vojne ujetnike je v primeru prenočevanja potrebno namestiti v ustrezne prostore stavbe ali druge objekte, kjer jih je lažje nadzorovati. Spremstvo vojnih ujetnikov peš, od vojaške policije zahteva predhodno načrtovanje, izvidovanja poti in večje število moštva za zavarovanje. Število moštva, ki bo izvedlo zavarovanje vojnih ujetnikov pa je odvisno od težavnosti terena, bližine nasprotnika in možnega napada, poseljenosti in drugih pomembnih vplivov na izvedbo naloge.

3.2.3 Straženje vojnih ujetnikov

Straženje vojnih ujetnikov se izvaja v času spremstva in v zbirnih točkah ali taboriščih. V vseh primerih je vloga moštva varovanja enaka in sicer, preprečitev pobega vojnim ujetnikom in vzdrževanje discipline.

Vojaška policija je praviloma nosilec nalog, vezanih na spremstvo oziroma evakuacijo vojnih ujetnikov med tem, ko naloge varovanja vojnih ujetnikov izvajajo usposobljene enote SV.

Varovanje zbirnih točk in taborišč se praviloma izvaja z elementi zunanje in notranje straže, gibljive straže oziroma patrulje, ki nadzira notranjost in skupine, ki tvori hitre reakcijske sile z nalogo okrepitve zunanje ali notranje straže, kjer je to potrebno, obrambo pred zunanjim napadom, sledenje in ponovno prijetje pobeglih vojnih ujetnikov v bližnji okolici zbirne točke ali taborišča ter reševanje katerega koli notranjega zloma discipline vojnih ujetnikov.

Dobro obvladovanje vojnih ujetnikov je mogoče doseči s kombinacijo učinkovitega načrtovanja zbirnih točk, spremstva, straže, transporta itd., vnaprejšnjega načrtovanja postavitve zbirne točke, dobrega poznavanja in doslednega spoštovanja ženevskih konvencij in učinkovitega sistema obvladovanja discipline vojnih ujetnikov (APP 12 2004: 73).

3.3 ZBIRALIŠČA ZA VOJNE UJETNIKE

Območja oziroma točke, kjer sile zbirajo vojne ujetnike, so v različnih literaturah navedene različno, vendar imajo klub temu enoten pomen.

Ministrstvo za obrambo je leta 2004 sprejelo Slovenski vojaški standard (SVS STANAG 2226/APP12, DOKTRINA IN POSTOPKI NATOVE VOJAŠKE POLICIJE) v sedmem poglavju govori o »zbirališčih za vojne ujetnike«. Navedeni dokument deli zbirališča za vojne ujetnike na:

- zbirne točke (collecting point),
- centralne zbirne točke (central collecting point) in
- taborišča za vojne ujetnike (compound).

Kot izhaja iz ženevske konvencije morajo zbirališča za vojne ujetnike zadoščati vsem osnovnim standardom, ki zagotavljajo naslednje:

- vojni ujetniki so lahko pridržani le na mestih, ki so postavljena na tleh in v razmerah, ki zagotavljajo vzdrževanje primernih higienskih in zdravstvenih standardov,
- vojni ujetniki navadno niso pridržani v zaporih,
- vojni ujetniki so nastanjeni v enako ugodnih razmerah kot pripadniki pridržalnih sil, ki so nastanjeni na istem območju. te razmere morajo upoštevati navade in običaje vojnih ujetnikov in ne smejo v nobenem primeru biti škodljive za njihovo zdravje. te zahteve se še posebej nanašajo na spalne razmere za vojne ujetnike,
- nastanitev mora biti zaščiten pred vlago, mora biti ogrevana in razsvetljena, še posebej ponoči, in zaščiten pred požarom,
- poskrbljeno mora biti za toaletne prostore tako za dnevno kot tudi za nožno uporabo.
- poskrbljeno mora biti za kopalnice in prhe z zadostno količino vode za osebno toaleta in umivalnico,
- poskrbljeno mora biti za ustrezen prostor za molitve,
- poskrbljeno mora biti za bolnišnico za namestitev bolnih vojnih ujetnikov,
- dovolj velik odprt prostor mora biti na voljo za vadbo vojnih ujetnikov in
- zbirne točke za vojne ujetnike morajo biti označena, tako da so podnevi jasno vidna iz zraka.

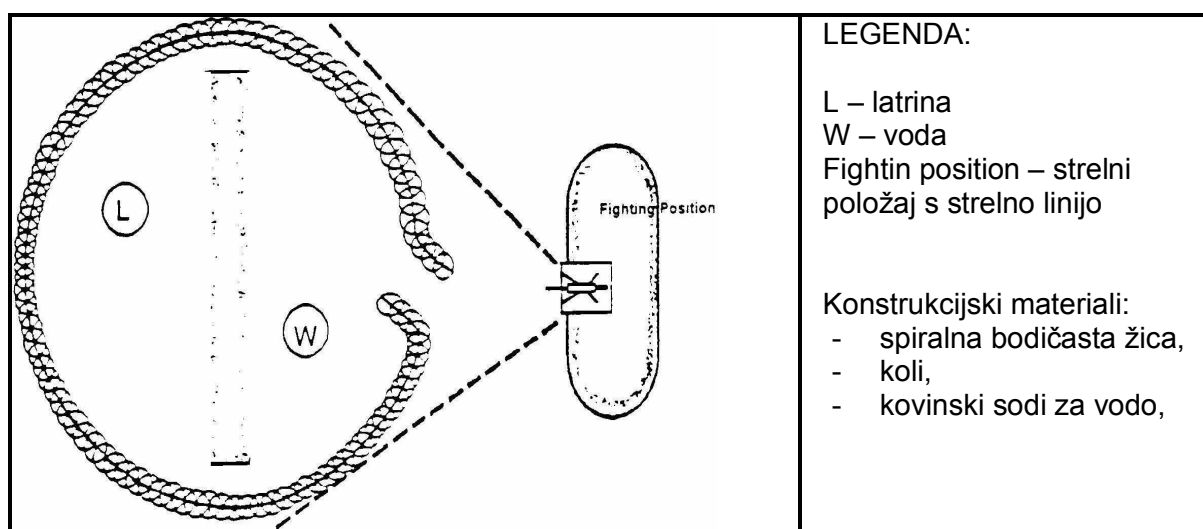
3.3.1 Zbirna točka

Na podlagi sprejetega akta je zbirna točka za vojne ujetnike prvostopenjsko območje v postopku ravnanja z vojnimi ujetniki. To je začasno mesto, kjer si vojni ujetniki opomorejo po zajetju, preden jih umaknemo iz območja bojevanja (APP 12 2004: 61).

V nadaljevanju APP 12 navaja, da je zbirna točka prostor, kjer se posamezne vojne ujetnike združi v večje skupine preden se izvede evakuacija iz območja bojevanja. Čas, do kdaj naj bi se izvedla evakuacija, ni natančno določen oziroma predpisan, cilj pa naj bi bil v 24 urah.

Zbirna točka naj bi bila postavljena od 5 do 10 km od bojne linije, ena zbirna točka naj bi bila organizirana za brigadni nivo, kar je seveda odvisno od območja operacije.

Slika 1: Primer tlorisa zbirne točke za vojne ujetnike

Vir: SVS STANAG 2226/APP-12 (2004, str. 65)

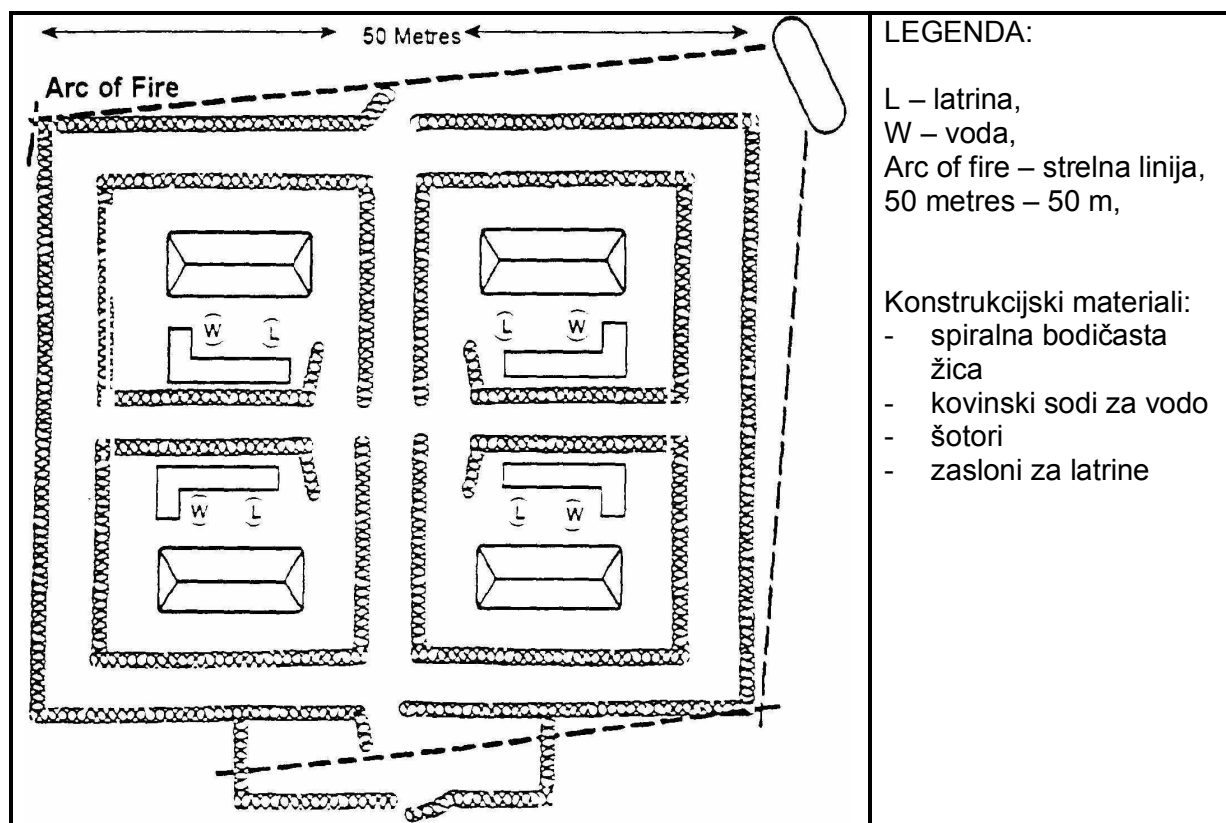
Zaradi oskrbe in možnosti pospešene evakuacije naj bi bila zbirna točka postavljena v bližini glavne oskrbovalne poti. Zaradi boljše zaščite, ugodnejših bivalnih pogojev in zmanjšanja potreb po inženirskih enotah naj bo zbirna točka postavljena v obstoječih zapuščenih objektih. Formalnega modela za zbirno točko ni, klub temu pa mora biti zgrajena na način, da zadostuje podnebnim razmeram in operativnemu položaju.

3.3.2 Centralne zbirne točke

Če je območje operacij veliko, se lahko pojavi zahteva po centralnem zbirališču, da se omogoči nadaljnje združevanje vojnih ujetnikov. Ta zbirna točka naj bi bila primerno locirana blizu mesta, kjer je glavna oskrbovalna pot pripelje do skupine za podporo divizije (APP 12 2004: 62).

Zbirno točko se zaradi funkcionalnosti postavi v območju, kjer lahko koristimo obstoječe civilne prazne objekte, in v bližini glavnih oskrbovalnih poti, vendar ne v bližini civilnega prebivalstva. Pri sprejemu vojnih ujetnikov na centralno zbirno točko je le te potrebno prešteti in preveriti njihove odvzete predmete, ponovno pa se z vsemi izvede postopek procesiranja.

Slika 2: Primer tlorisa centralne zbirne točke

Vir: SVS STANAG 2226/APP-12 (2004, str. 67)

3.3.3 Taborišče za vojne ujetnike

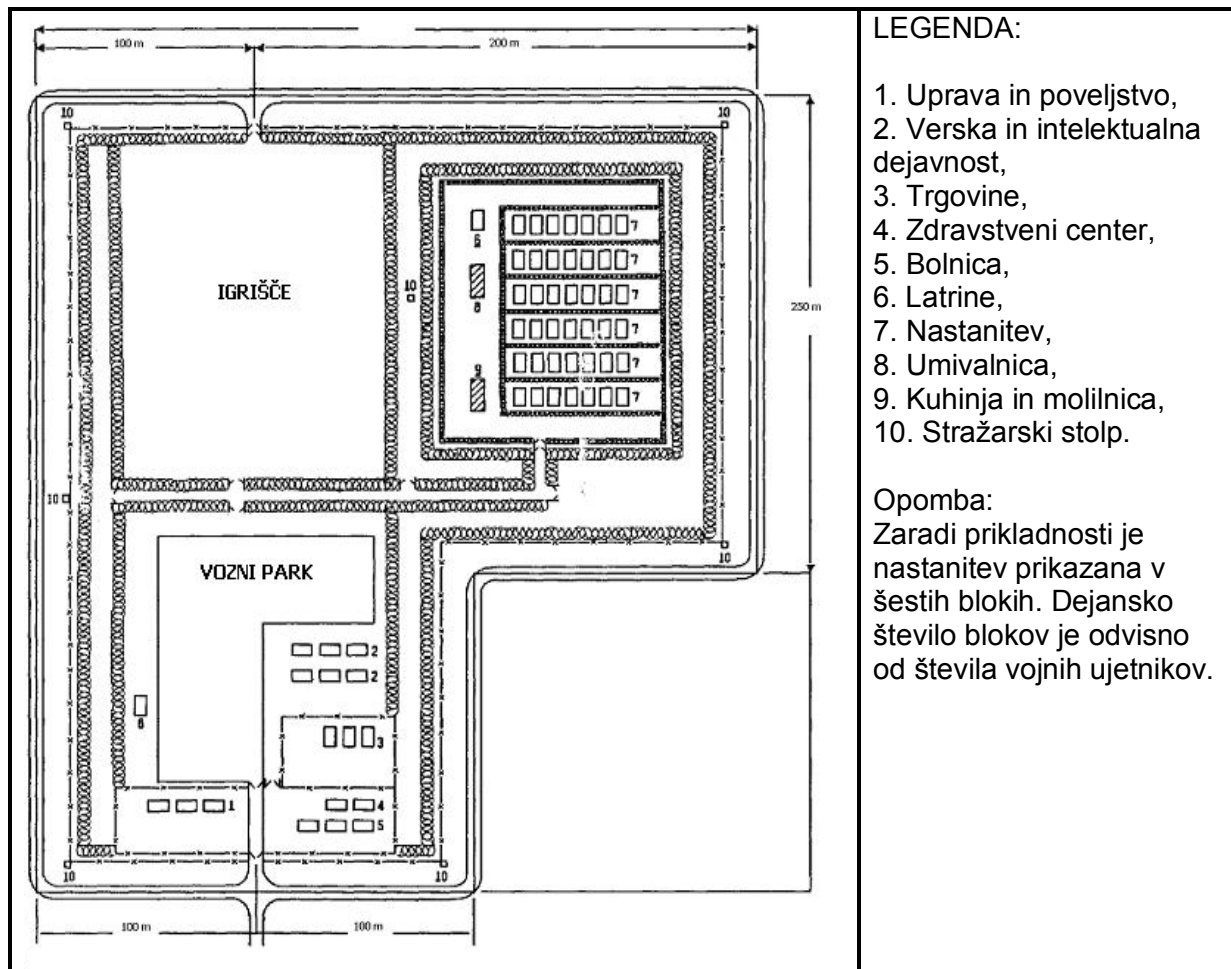
APP 12 v sedmem poglavju govori, da je lahko taborišče za vojne ujetnike začasno ali pa stalno. Razlika je le v kvaliteti gradnje objektov in celotne infrastrukture taborišča vključno z elementi varovanja (ograje, material, stražni stolpi itd.).

Taborišče je končna postaja za vojne ujetnike in je verjetno tudi njihova končna točka do prekinitve sovražnosti oziroma repatriacije vojnih ujetnikov. Zaradi verjetne trajnosti postavitve taborišča, pa je potrebno imeti v mislih odločitve glede položaja postavitve. Pri načrtovanju je potrebno biti pozoren tako na notranjo kot tudi na zunanjo ogrožanje varnosti taborišča.

Taborišča postavljajo inženirske enote, vojaška policija pa pri gradnji svetuje in daje navodila. Taborišče je zgrajeno na modularen način, vsak modul sestoji iz kapacitete nastanitve 500 vojnih ujetnikov.

Vojne ujetnike v taboriščih varujejo posebej usposobljene vojaške enote, vojaški policisti kot pooblaščenec uradne osebe lahko v taborišču opravljajo naloge, ki so vezane na pooblastila VP (moči oddelka ali več kar je odvisno od velikosti taborišča), in naloge svetovanja v zvezi z varovanjem vojnih ujetnikov.

Slika 3: Primer tlorisa zbirne taborišča za 500 vojnih ujetnikov

Vir: SVS STANAG 2226/APP-12 (2004, str. 69)

3.3.4 Ločitev

Zajete osebe je skladno z konvencijo potrebno medsebojno ločiti. Ločitev je potrebno izvesti glede na položaj oziroma čin in spol, če pogoji dopuščajo pa tudi ostale razlike. Prav tako je potrebno ločiti civilne od vojaških oseb.

Ločiti je potrebno tudi:

- ujetnike, ki so se predali prostovoljno in tiste, ki so prebegnili od tistih, ki so se upirali in
- ujetnike, ki se jih ne da identificirati kot pripadnika v eno od znanih skupin.

Zaradi varnostnih razlogov je potrebno ločiti ujetnike, ki ne sodelujejo pri razgovoru in jih zato ni mogoče razvrstiti v nobeno od navedenih skupin. Njih se drži ločene od ostalih, dokler ni njihov status ugotovljen.

Pri pridobivanju informacij, potrebnih za ugotovitev statusa ujetnikov, je prepovedana uporaba kakršne koli sile. Te informacije vsebujejo ime in priimek, čin, serijska številka in rojstni podatki. To so edini podatki v skladu z Ženevsko konvencijo, ki se jih od ujetnika lahko zahteva.

3.3.5 Zaščita

Vojnim ujetnikom je sila, ki jih je zajela, dolžna zagotoviti varnost in spoštovanje določil ženevske konvencije. Odgovornost do vojnih ujetnikov, ne glede na sovražnosti ali okoliščine, imajo tako posamezniki kot tudi država.

3.4 ODGOVORNOST REPUBLIKE SLOVENIJE DO VOJNIH UJETNIKOV

Država Slovenija je kot podpisnica Akta o notifikaciji nasledstva glede konvencij leta 1992 s tem sprejela tudi akte ženevskih konvencij.

Vse štiri ženevske konvencije (vključno s tretjo, ki govori o zaščiti vojnih ujetnikov) vsebujejo enako določbo v 1. členu, ki se glasi »visoke pogodbenice se obvezujejo, da bodo spoštovale to konvencijo in poskrbele, da bo upoštevana ob vsaki priložnosti« (III. ŽP). Na podlagi sprejetih mednarodnih aktov izhaja tudi odgovornost države do vojnih ujetnikov.

Vojni ujetniki, so izhajajoč iz 12. člena ženevske konvencije, pod oblastjo države in ne enot ali celo posameznikov, kateri so jih zajeli. Iz tega izhaja, da ima država, katera je z oboroženimi silami zajela vojne ujetnike, za njih polno odgovornost. Odgovorna je tako za njihovo varnost kot tudi za zaščito vse od trenutka zajetja do njihove osvoboditve.

Zoper borca, ki se je predal, ni več dopustna oborožena akcija, saj se je s svojo predajo sam izločil iz vojskovanja. Vojni ujetnik pride pod oblast sovražne oborožene sile in njegova usoda je od takrat naprej stvar odgovornosti države, katere oborožena sila ga je zajela. (Sancin, Švarc, Ambrož 2009: 121).

Z vojnimi ujetniki mora država ravnati humano ne glede na to, da gre za pripadnike sovražnih sil. Država mora vojnim ujetnikom zagotavljati splošno varnost in zaščito pred dejanji nasilja, ogrožanja in izpostavljanju javni radovednosti. Neposredno po zajetju so sile vojnim ujetnikom dolžne zagotoviti varnost postopkov evakuacije, enako kot za ljudi vlade, ki jih je zajela. Zagotovljena jim mora biti hrana, voda in zdravniška oskrba, taborišča pa morajo biti dovolj oddaljena od fronte, da ujetniki niso ogroženi.

Država mora preko svojih oboroženih sil vsem vojnim ujetnikom zagotavljati enakopravnost v postopkih, razlike so dopustne edino zaradi spola, starosti, vojaškega čina ali zdravstvenega stanja itd. Sile, ki so vojne ujetnike zajele, morajo poleg ostalih pravic, ki izhajajo iz določil ženevske konvencije vojnim ujetnikom zagotavljati svoje državljanske pravice ves čas ujetništva. V nobenem primeru ne smejo posegati v njihovo osebno nedotakljivost in osebno dostojanstvo. Sila katera je vojne ujetnike zajela, zoper njih ne sme delovati povračilno, prepovedano jih je pohabiti ali jih uporabljati za kakršne koli biomedicinske poskuse, ki niso upravičeni in ujetniku v korist. V vseh postopkih, so ujetnikom zagotavljene enake pravice, ne glede na raso, vero ali politično prepričanje.

Sila, ki je zajela ujetnike jih lahko preda le sili, ki je podpisnica konvencije, in to šele, ko se prepriča o njeni pripravljenosti in sposobnosti za izpolnjevanje določb te konvencije.

4 VLOGA VOJAŠKE POLICIJE IN S2 PRI PROCESIRANJU VOJAŠKIH UJETNIKOV

Območje, kjer se izvaja procesiranje vojnih ujetnikov, mora zagotavljati pogoje delovanja 24 ur dnevno. Prostori morajo omogočati ločevanje vojnih ujetnikov glede na spol, položaj oziroma čin, nacionalnosti itd. Ločiti je potrebno ujetnike kateri so se predali sami, in tiste, ki so bili zajeti v boju. Pri procesiranju je potrebno paziti, da se ločujejo vojni ujetniki, ki so že bili v postopku procesiranja, od tistih kateri še niso bili. Vsak vojni ujetnik mora biti ob sprejemu tudi zdravstveno pregledan.

Vojaška policija na podlagi določil APP12 v okviru operacij z vojnimi ujetniki izvaja (APP 12 2004: 17):

- Svetovanje o vojnih ujetnikih – zagotavljanje tehničnega svetovanja formacijam in enotam pri ravnanju in upravljanju z vojnimi ujetniki. Svetovanje je štabna funkcija poveljnika Natove vojaške policije. V okvir svetovalnih nalog spadajo tudi naloge operacije z vojnimi ujetniki, ki vključujejo tehnično svetovanje pri ravnanju/administraciji, zbiranju, evakuaciji, interniranju, zagotavljanje pravic vojnih ujetnikov in njihovem popisu.
- Zbiranje vojnih ujetnikov – pomen zbirnega centra vojnih ujetnikov, ki se bo udeleževal na območju napredovanja bitke, zbiranje obveščevalnih podatkov in urejanje gibanja vojnih ujetnikov in
- Evakuacijo vojnih ujetnikov iz zbirališč do ograjenih in pridržalnih območij.

4.1 SODELOVANJE VP IN S-2 V PRI RAZGOVORIH Z VOJNIMI UJETNIKI

Vojaška policija neposredno ne sodeluje pri zaslišanjih zajetih oseb (vojnih ujetnikov), izvaja pa pomoč specializiranim enotam oziroma skupinam za zaslišanje pri zbiranju obveščevalnih podatkov in pri varovanju dostopa do odvzetih predmetov in dokumentacije. Zaslišanje vojnih ujetnikov izvajajo specializirane skupine, formirane izključno za namen oziroma nalogo. Prav tako odgovornost za postopke zaslišanja in zbiranja obveščevalnih podatkov nosijo obveščevalni organi. Informacije, pridobljene v postopku zaslišanja, pa ne smejo biti dokaz v kazenskem postopku, zaradi tega je zaslišanje vojnih ujetnikov v kazenskem postopku pristojnost policijskih ali sodnih organov (AJP 2.5 2006: 4-1). Vsekakor je treba tako terminološko kot vsebinsko ločiti postopek zaslišanja oziroma zbiranja informacij od vojnih ujetnikov in izvajanje zaslišanja kot preiskovalnega dejanja v predkazenskem postopku.

Glavni cilj zaslišanja vojnih ujetnikov je pravočasno pridobivanje informacij in obveščevalnih podatkov od vojnih ujetnikov, da bi se podatki lahko posredovali enotam, ki jih lahko uporabijo v procesu izdelave obveščevalnih ocen in sprejemanju odločitev. Pristojne službe vojne ujetnike razvrstijo v kategorije glede na obveščevalne vrednosti in postopke zaslišanj.

Vojni ujetnik je med zaslišanjem dolžan povedati samo priimek in ime, čin, datum rojstva, številko armade in polka ter osebno in serijsko številko oziroma temu ustrezne podatke. Izpraševanje mora potekati v jeziku, ki ga ujetnik razume, vendar se informacij ne sme izsiljevati s fizičnim ali psihičnim mučenjem.

Pripadniki vojaške policije so odgovorni za izvajanje varovanja in nadzor vojnih ujetnikov pri tem pa morajo biti pozorni na obnašanje vojnih ujetnikov, medsebojne pogovore, združevanje v skupine in odzive vojnih ujetnikov v času procesiranja. S ciljem zbiranja

obveščevalnih podatkov pri postopkih procesiranja vojnih ujetnikov lahko sodelujejo tudi predstavniki organov S-2.

Pripadnik S-2 lahko z opazovanjem vojnih ujetnikov zasledi posamezne vojne ujetnike, kateri bi zaradi osebnega psihičnega, fizičnega ali čustvenega stanja bili pripravljeni na sodelovanje oziroma pogovor.

Vojni ujetniki za organe S-2 lahko predstavljajo pomemben vir obveščevalnih podatkov o zmogljivostih, bojnih učinkovitosti nasprotnika, lokaciji itd., rezultati razgovorov pa so lahko dobre obveščevalne informacije. Pomemben vir informacij pa predstavljajo tudi predmeti vojnih ujetnikov v času zajetja (karte, dnevniki, itd.). Ker so postopki pridobivanja informacij zamudni je za tovrstno izvedbo potrebno načrtovati večje število osebja.

Zbiranje obveščevalnih podatkov od izbranih vojnih ujetnikov mora temeljiti na prostovoljni privolitvi, v nobenem primeru podatke ni dovoljeno izvabljeni s prisilo ali celo silo. V postopkih zbiranja obveščevalnih podatkov je potrebno upoštevati vse pravice vojnih ujetnikov, ki izhajajo iz predpisov mednarodnega prava.

5 KAZENSKA ODGOVORNOST ZA KRŠITVE MEDNARODNEGA VOJNEGA PRAVA

5.1 MEDNARODNO KAZENSKO SODIŠČE

Mednarodno kazensko sodišče je sodišče, ki je pristojno za vodenje postopkov proti posameznikom, osumljenih kršitev, ki izhajajo iz določil mednarodnega vojnega/humanitarnega prava. Mednarodno kazensko sodišče je bilo ustanovljeno na podlagi Rimskega statuta, ki se je oblikoval v okviru organizacije združenih narodov (OZN).

Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča, ki je razdeljen na 13 poglavij je bil sprejet 17. julija 1998, veljati pa je začel 1. julija 2002. Za začetek veljave ga je moralo ratificirati 60 držav. Do septembra 2002, ko se je prvič sestala Skupščina držav pogodbenic, ga je ratificiralo že 79 držav, vključno z vsemi državami članicami EU. Leto kasneje je bilo držav pogodbenic že več kot 90, marca 2003 pa je priseglo prvih 18 sodnikov. Vsebinske spremembe statuta bodo možne šele po sedmih letih od začetka njegove veljavnosti, za njihov sprejem pa bo potrebna dvotretjinska večina držav pogodbenic in za začetek veljavnosti teh sprememb bo moralo ratificirati sedem osmin pogodbenic. Mednarodno kazensko sodišče ima začasni sedež v Haagu, do leta 2014 pa naj bi dobil tudi stalnega. (Peteh 2009: 56)

Ne glede na to, da so države ratificirale sporazum, je pregon storilcev hudodelstev še vedno v pristojnosti posameznih držav. Mednarodno kazensko sodišče dobi pristojnost takrat, ko država, ki ja za pregon in sojenje storilcev hudodelstev pristojna, vendar tega sama zaradi katerih koli razlogov ni mogla ali ni hotela preganjati. Pristojnost mednarodnega sodišča se lahko sproži s strani države pogodbenice, s strani tožilca, države, ki ni pogodbenica in države, ki z izjavo sprejme pristojnost mednarodnega kazenskega sodišča, ter varnostni svet združenih narodov.

Ustanovna seja Mednarodnega kazenskega sodišča s slovesno zaprisego 18 sodnikov je bila 11. marca 2003 v Haagu kjer je danes tudi sedež. Sodišče ne bo izrekalo smrtnih kazni, temveč dosmrtni zapor, zapor za določeno število let in denarne kazni.

Slovenija je kot 48. država oktobra 1998 podpisala Rimski statut. Dne 22. novembra 2001 pa je bil v Državnem zboru sprejet zakon o ratifikaciji Rimskega statuta mednarodnega kazenskega sodišča (MRSMKS), s čemer se je Slovenija zavezala, da bo polnopravno sodelovala z mednarodnim kazenskim sodiščem (Amnesty.si. 14.5.2012).

5.2 KAZENSKA ODGOVORNOST PO NACIONALNI ZAKONODAJI RS

Po ženevskem pravu so države zavezane sprejeti zakonske predpise, potrebne za ustrezno kaznovanje oseb, ki bi hudo kršile določbe tega prava ali pa so to ukazale. Treba je uvesti preiskavo proti osebam, ki so osumljene, da so hudo kršile ženevsko pravo ali so to ukazale, in proti njim začeti sodni postopek pred lastnim sodiščem, ne glede na njihovo nacionalno pripadnost. Obtožencu je vedno treba zagotoviti ustrezne postopke zaščite in obrambo. Ukreniti je potrebno vse za zatiranje dejanj, ki so s tem pravom prepovedana, poleg tistih, ki so opredeljena kot hude kršitve (vojni zločini) (Sancin, Švarc, Ambrož 2009: 79).

Kazensko pravno ureditev za kršitev mednarodnega vojnega prava ureja Kazenski zakonik RS, kateri ima podlago oziroma izhodišča v Ustavi Republike Slovenije kot najvišjem pravnem aktu države (8. In 153. člen. Ustave RS).

Na podlagi ustavnih določil ravnanje z vojnimi ujetniki ureja Kazenski zakonik RS v štirinajstem poglavju, »Kazniva dejanja zoper človečnost«.

Kazenski zakonik v 102. členu govori o vojnem hudodelstvu:

- kot dejanjih, ki predstavljajo hudo kršitev ženevskih konvencij z dne 12. avgusta 1949 kot tudi dodatnih protokolov o zaščiti žrtev vojne. Navedeni člen obravnava kršitve zoper mednarodno vojno pravo tako oseb kot tudi premoženja.
- o drugih kršitvah zakonov in običajev, ki se uporabljajo v mednarodnih oboroženih spopadih po veljavnem mednarodnem pravu,
- o kršitvah v oboroženem spopadu, ki ni mednaroden, vendar ne pomeni notranjih nemirov in napetosti, kot so neredi, posamična in občasna dejanja nasilja ali druga podobna dejanja, ob hudih kršitvah 3. člena, skupnega štirim ženevskim konvencijam z dne 12. avgusta 1949, in sicer katero koli od navedenih dejanj, storjenih zoper osebe, ki pri sovražnostih ne sodelujejo dejavno, vključno s pripadniki oboroženih sil, ki so odložili orožje, in tistimi, ki ne morejo sodelovati v boju zaradi bolezni, ran, pridržanja ali drugega vzroka,
- drugih hudih kršitve zakonov in običajev, ki se po veljavnem mednarodnem pravu uporabljajo v oboroženih spopadih, ki niso mednarodni.

Za kršitev določil po 102. členu KZ se oseba, katera ukaže ali stori vojna hudodelstva, zlasti če so storjena kot sestavni del načrta ali politike ali kot del obsežnega izvrševanja takih hudodelstev, kaznujejo z zaporom najmanj petnajst let.

Naslednje kaznivo dejanje (107. člen) se nanaša na osebo, katera po končani vojni ali oboroženem spopadu ukaže odložiti ali sam odloži repatriacijo vojnih ujetnikov ali civilnih oseb, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

Kazniva dejanja iz 100 do 105. člena skladno s kazenskim zakonikom ne zastarajo, prav tako ne zastarajo kazniva dejanja, za katera po mednarodnih pogodbah zastaranje ni mogoče (KZ 2008: 95. člen).

Zakon o obrambi RS (ZObr 34. člen).

O spoštovanju mednarodnega vojnega prava govori tudi Zakon o obrambi v 4. členu, kjer navaja, da morajo vse oblike vojaške in civilne obrambe temeljiti in se izvajajo v skladu z načeli mednarodnega vojnega prava oziroma sprejetimi mednarodnimi obveznostmi (ZObr 4. člen).

Prvi odstavek 56. člena ZObr. pa govori, da vojaške osebe za kazniva dejanja odgovarjajo po kazenskem zakoniku RS.

V zakonu o obrambi v 104. členu govori o odgovornosti poveljnikov in drugih nadrejenih za kazniva dejanja, ki so bila storjena v povezavi s 100, 101, 102. in 103. členom. Navedeni člen nalaga odgovornost poveljujočim za dejanja katera so bila storjena pod njihovim poveljstvom, za kar je zagrožena kazen zavora v razponu od šestih mesecev do petih let.

"Mednarodno kazensko pravo je svoj trenutni vrh ureditve kazenske odgovornosti nadrejenih doseglo v Rimskem statutu mednarodnega kazenskega sodišča. Tam je odgovornost nadrejenih v hierarhičnih institucijah po eni strani urejena s splošno znano in tudi v mednarodnem kazenskem pravu obče uveljavljeno kaznivostjo napeljevanja (in še posebej ukazovanja) kot storitvene udeležene oblike, posebej pa, v 28. členu, še kot neka vrsta opustitvene udeležbe " (Zagorac in Korošec 2003: 38).

Med tem, ko je 104. člen glede odgovornosti nadrejenih zelo jasen, se podrejeni ne kaznuje, če stori kaznivo dejanje na ukaz ali povelje nadrejenega (278. člen) in se ta nanaša na vojaško dolžnost. Nasprotno pa je podrejeni odgovoren za izvršitev ukaza ali povelja nadrejenega v primerih, da gre za vojno hudodelstvo ali kako drugo hudo kaznivo dejanje in ob dejstvu, da je vedel, da izvršitev ukaza pomeni kaznivo dejanje. Navedeni 278. člen ne govori o sankciji, ampak o kazenski odgovornosti podrejenega za dejanje storjeno na ukaz, sama kazen pa je odvisna od teže dejanja, ki izhaja iz določil kazenskega zakonika ali mednarodnega vojnega prava.

Pravila službe SV

O izpolnjevanju ukazov nadrejenih v povezavi z mednarodnim vojnim pravom govorijo tudi Pravila službe (PS) Slovenske vojske. Vojaške osebe ne smejo izpolniti ukazov, kateri so v nasprotju z določbami mednarodnega vojnega prava. Pravila službe v nadaljevanju govorijo tudi o dolžnem obveščanju nadrejenih o izdajanju takih ukazov.

Iz zapisanega lahko vidimo, da je za kršitev določil mednarodnega vojnega prava tudi po ZObr. odgovoren posameznik, ki je kršitev storil ali pa je ukazal, da se je kršitev storila. Vojaške osebe – posamezniki kateri bi storili kaznivo dejanje, bi bili skladno s 56. členom ZObr. obravnavani skladno s KZ RS. V kolikor pa nacionalno sodišče kršitev določil mednarodnega prava ne bi obravnavalo, bi bil primer predan mednarodnemu kazenskemu sodišču.

Pomembno je zavedanje, da je za kršitve določil mednarodnega vojnega prava odgovoren vsak posameznik in, da individualne odgovornosti ni mogoče prenesti na druge osebe ali celo organe. Posebej pa se morajo individualne odgovornosti zavedati poveljniki, saj so oni tisti, ki bodo za storjena kazniva dejanja nosili najhujše posledice. Odgovorni bodo tudi za storjena dejanja podrejenih v primeru, če so vedeli ali pa bi morali vedeti, da njihove podrejene enote ali posamezniki pripravljajo takšne kršitve, pa v času, ko bi jih lahko preprečili niso ukrepali.

5.3 PRAVNI VIDIK IZRAZOV

Zaslišanje vojnih ujetnikov

Pri prebiranju različnih gradiv s področja postopkov z vojnimi ujetniki je mogoče zaslediti neenotnost glede samega izrazoslovja, kar bi lahko pripeljalo do napačnega razumevanja pri bralcih ali izvajalcih praktičnih postopkov.

Eden od primerov je izraz, »zaslišanje vojnih ujetnikov« katerega izvajajo posebej usposobljene enote ali posamezniki. Navedeni izraz se pogosto zamenjuje z izrazom, pridobivanje podatkov, pridobivanje obveščevalnih podatkov, razgovori z vojnimi ujetniki in podobno. Kljub temu, da se zbiranje obveščevalnih podatkov izvaja na podoben način, kot pristojni organi (policija in preiskovalni sodniki) izvajajo zaslišanje, vendar je potrebno oba izraza pravilno razumeti.

Zaslišanje je opredeljeno v Zakonu o kazenskem postopku, ki pristojnim organom (policiji in preiskovalnim sodnikom) daje možnost oziroma pooblastilo za zaslišanja osumljencev kaznivih dejanj. Zaslišanje je postopek s katerim pristojni organi na podlagi materialnega prava pridejo do informacij in podatkov v predkazenskem postopku in se vodi z namenom najti materialne dokaze o kaznivem dejanju in storilcu dejanja.

Zbiranje obveščevalnih podatkov pa je pristojnost obveščevalnih organov SV, katerih namen je od vojnih ujetnikov pridobiti informacije ali obveščevalne podatke, ki jih lahko nadrejeno poveljstvo uporabi v procesu izdelave obveščevalne ocene in sprejemanju svojih odločitev.

Zajetje oseb

Zajetje oseb pomeni, da vojaške sile na nekem območju osebe zajamejo in v nadaljnjem postopku ugotovijo njihov status oziroma kategorijo (vojni ujetnik, begunec itd.). Status zajete osebe pa imajo samo do trenutka, ko jim enote ali pristojne službe v postopku ugotavljanja ne določijo statusa. Na območju kjer potekajo boji so to po večini vojni ujetniki, ki imajo glede na situacijo, željo po pobegu iz ujetništva, s ciljem priključitve matičnim enotam ali vrnitve v domovino. Sile pa vojnega ujetnika lahko ponovno zajamejo oziroma primejo na begu. Prijetje vojnega ujetnika kot pojma pa ne smemo razumeti enako, kot prijetje osebe katerega izvajajo pooblaščenec uradne osebe oziroma policija.

Prijetje je uradno opravilo policije s katerim začasno omeji določeni osebi gibanje z namenom da jo privede, pridrži ali opravi kakšno drugo dejanje, določeno z zakonom. Ob prijetju policist opravi tudi varnostni pregled osebe. Osebo seznanj z razlogom prijetja in jo tudi opozori na posledice, če se bo upirala ali poskušala pobegniti. Kadar je zaradi varnosti policista ali zaradi preprečitve neposrednega ogrožanja varnosti ljudi ali premoženja osebo potrebno prijeti previdno in brez odlašanja, jo sme policist takoj prijeti, varnostno pregledati in šele nato preveriti njeno identiteto in jo obvestiti o razlogih prijetja.

Pridržanje

Vojni ujetniki kateri so evakuirani iz območja bojišča v taborišč kjer praviloma počakajo konec vojne oziroma repatriacijo ne moremo enačiti z zaporniki, priporom, pridržanjem itd.

Pridržanje je pooblastilo policista, katerega namen je onemogočiti storilec nadaljnja negativna dejanja ali omogočiti nadaljnja procesna dejanja v postopku o prekršku oziroma v kazenskem postopku. Pooblastilo izhaja iz določil Pravilnika o policijskih pooblastilih, ki pravi, da je pridržanje ukrep, s katerim policisti omejijo prostost osebi, iz razlogov, določenih z zakonom. Čeprav gre tudi pri pridržanju za razmeroma kratkotrajno in začasno obliko odvzema prostosti, pa ta ukrep traja praviloma dlje, kot pa pri prijetju in privedbi.

Pripor pa je dalj časa trajajoči ukrep omejitve osebne svobode, ki se lahko odredi samo v kazenskem postopku, in to za najhujša kazniva dejanja. Gre za najrigoroznější ukrep s ciljem, da se zagotovi obdolženčeva navzočnosti pri postopku.

Privedba

Vojne ujetnike sile katere so jih zajele spremljajo od mesta zajetja vse do taborišča kjer praviloma dočakajo izpustitev oziroma so repatriirani. Samo spremstvo in varovanje pa je nasprotujoče izrazu privedba, ki se uporablja v policijskih postopkih na podlagi pisne odredbe pristojnega organa, v zakonsko določenih primerih pa tudi brez nje.

Policija privede osebo v svoje uradne prostore, ali uradne prostore drugega organa z razlogom, če na kraju ni bilo mogoče ugotoviti njegove istovetnosti ali osebo, ki se ni odzvala vabilu policista in ni opravičila svojega izostanka, itd.).

Odvzem predmetov

Vojnim ujetnikov se v postopku procesiranja predmeti odvzamejo (trajno ali začasno), skladno z določili mednarodnega vojnega prava, zaradi česar ga ne smemo enačiti z izrazom zaseg predmetov, ki je po Zakonu o policiji uradno dejanje policista.

Zaseg predmetov je uradno dejanje policista, ki z namenom dokazovanja ali preprečevanja negativnih ravnanj začasno odvzame določene predmete določeni osebi. Zaseg predmetov lahko pooblaščenec oseba ob pogojih, ki jih določa zakonodaja izvede na podlagi:

- Zakona o kazenskem postopku - uzakonjuje zaseg predmetov v predkazenskem in kazenskem postopku;
- Zakona o prekrških - uzakonjuje zaseg predmetov v postopku o prekršku;

- Zakona o policiji - uzakonjuje zaseg predmetov namenjenih za napad ali samopoškodovanje, in pa zaseg predmetov s katerimi se lahko huje ogrozi javni red ali splošna varnost ljudi.

Preiskava

Zajete osebe se ob prvem stiku zaradi zagotovitve varnosti vojakov, zajetih oseb, kot tudi zaradi odvzema predmetov pregleda. V različnih literaturah pa je mogoče zaslediti tudi izraze, kot sta varnostni pregled ali osebni preiskava.

Varnostni pregled izvajajo policisti pri opravljanju nalog, določenih z zakonom, v primerih, ko obstaja verjetnost napada ali samopoškodovanja s strani določene osebe. Način izvedbe varnostnega pregleda predpisuje Pravilnik o policijskih pooblastilih, podrobneje pa samo tehniko varnostnega pregleda opisuje priročnik, Praktični postopek – uporaba policijskih pooblastil. Varnostni pregled osebe se opravi tako, da policist z rokami pretipa površino oblačil pregledane osebe. Varnostni pregled pa ne opravlja samo na osebi, lahko opravi tudi varnostni pregled stvari in prevoznega sredstva, ki so v neposredni bližini in pod nadzorom osebe, katero varnostno pregleduje. Pri tem ni potrebno, da gre za njegovo osebno lastnino, dovolj je že dejstvo, da je stvari ali pa prevozno sredstvo uporabljala oseba, ki jo policist pregleduje.

Osebna preiskava je preiskovalno opravilo, katerega lahko opravi policist, če je verjetno, da se bodo pri preiskavi določene osebe našli sledovi ali predmeti, ki so pomembni za kazenski postopek ali za postopek o prekršku. Osebna preiskava se praviloma opravlja na podlagi obrazložene pisne odredbe sodišča, v izjemnih primerih se lahko opravlja tudi brez odredbe, vendar samo v predkazenskem postopku. V postopku o prekršku, pa zakonodajalec osebne preiskave brez odredbe sodišča ne dovoljuje.

Kljub temu, da so postopki pregleda zajetih oseb in postopki varnostnega pregleda ali osebne pregleda pri praktični izvedbi podobni, je zelo pomembno poznavanje vrednosti samih izrazov, ki so ločeni glede na okoliščine in osebe kateri jih izvajajo. Vojaki ali vojaške osebe pri procesiranju vojnih ujetnikov izvajajo pregled vojnih ujetnikov in ne preiskavo vojnih ujetnikov, saj lahko preiskavo opravljajo samo pooblaščené uradne osebe, na podlagi pisne odredbe sodišča.

Zaradi navedenih nasprotij izrazov, je pri izdelavi pisnih gradiv in njihovi interpretaciji, potrebno paziti na njihovo pravilno uporabo, saj so v nasprotnem primeru lahko napačno razumljeni.

6 ZAKLJUČEK

Iz zgodovine je mogoče ugotoviti, da je bilo mednarodno vojno pravo premalo spoštovano oziroma je bilo premnogokrat grobo kršeno. Pogosto so pomanjkljivost vsebin mednarodnega vojnega prava na podlagi krutih izkušenj ugotovile tudi vladajoče strukture posameznih držav, zaradi česar so sprejeli več novih aktov in njihovih dopolnil. Viri mednarodnega vojnega/humanitarnega prava so se skozi čas neprestano spreminjali in dopolnjevali, skladno z razvojem oborožitve in bojnih postopkov. Zgodovinsko gledano pa se je mednarodno vojno pravo oblikovalo skozi določbe Haaškega, Ženevskega in New Yorškega prava.

Resnejši pristop k ureditvi področja zaščite žrtev vojn se je zgodil leta 1949 s sprejetjem štirih ženevskih konvencij kot tudi dopolnilnih protokolov leta 1977.

V obravnavani temi sem se dotaknil predvsem tretje ženevske konvencije, ki govori o postopkih in ravnanju z vojnimi ujetniki. Prav vojni ujetniki so tista skupina vojnih žrtev, ki je v vojnah najpogostejše in celo več let po njih močno trpela, oziroma so bili žrtve grobih kršitev mednarodnega vojnega prava.

V prvem delu zaključne naloge sem predstavil vsebino in strukturo mednarodnega vojnega prava, ki obsega načela in pravila, ki urejajo opredelitev strani in udeležencev v oboroženih spopadih in temeljne pojme.

Kot sem v poglavju, položaj in status vojnih ujetnikov skozi čas opisal, se je njihov položaj in status zgodovinsko gledano neprestano spreminjal in širil med drugim tudi na osebe, ki niso bile neposredno vpletene v vojno. Danes področje vojnih ujetnikov ureja tretja ženevska konvencija iz leta 1949 in prvi dopolnilni protokol iz leta 1977. S sprejetjem Akta o notifikaciji nasledstva glede konvencij pa se je Slovenija leta 1992 zavezala k spoštovanju določil mednarodnega vojnega prava. Obveza izhaja tudi iz Ustave Republike Slovenije, ki v 8. členu določa, da morajo biti vsi zakoni in drugi predpisi v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami.

Z vojaškega stališča je zelo pomembno poznavanje obveznosti in pristojnosti s področja postopkov z vojnimi ujetniki. Odgovornost posameznika, poveljnika enote in države se v razmerju do vojnih ujetnikov prične z prvim stikom oziroma takrat, ko vojak ene izmed vojskujočih se sil ali druga oseba preide v roke nasprotnikovih sil in postane vojni ujetnik. Vojaške enote lahko v določenem trenutku zajamejo večje število oseb, katerim v prvem trenutku niti ne morejo določiti statusa. V najkrajšem času morajo zajetim osebam določiti status, jih pregledati in za njih izdelati potrebne dokumente. Zajeto opremo morajo enote pregledati in glede na pomembnost ali obveščevalno vrednost odvzeti ali pa vrniti vojnim ujetnikom kot je to določeno v mednarodnem vojnem pravu.

V zaključni nalogi sem poskušal odgovoriti kako določila mednarodnega vojnega prava, ki govorijo o zaščiti vojnih ujetnikov vplivajo na postopke posameznikov in enot pri njihovi izvedbi. Bojne enote morajo zajete osebe med katerimi so po večini vojni ujetniki, predati enotam za bojno podporo. Te enote pa morajo vojne ujetnike premestiti iz območja bojnega delovanja v najkrajšem možnem času. Posebno pozornost morajo posvetiti varnosti vojnih ujetnikov in njihovi zaščiti. Pomembno vlogo v smislu varnosti in zaščite imajo tudi zbirališča za vojne ujetnike. Skladno s sprejetimi standardi poznamo tri vrste zbirališč za vojne ujetnike in sicer, zbirno točko, centralno zbirno točko in taborišča za vojne ujetnike. Navedena zbirališča se medsebojno ločijo glede na namen, mesto postavitve, oddaljenost od bojišča, števila oseb, ki jih lahko sprejmejo in drugo. Obe vrsti zbirnih točk so prehodne narave med

tem, ko je taborišče za vojne ujetnike najpogostejše tudi končna točka oziroma mesto kjer vojni ujetniki dočakajo izpustitev oziroma so repatriirani.

Dejstvo je, da so postopki z vojnimi ujetniki zelo kompleksni in da bi za enote predstavljali veliko odgovornost. V vseh postopkih je z vojnimi ujetniki potrebno ravnati humano in v skladu s spoštovanjem mednarodnih konvencij.

Slovenska vojska je s področja vojnih ujetnikov sprejela več standardov, med drugim STANAG 2195– AJP 2.5, Postopki z ujetimi osebami, materialom in dokumenti. Navedeni dokument je zamenjal predhodni STANAG 2044 z naslovom »Ravnanje z zajetimi osebami, materialom in dokumenti«. AJP 2.5, ki trenutno še ni preveden, v svoji vsebini deli zajete osebe v dve kategoriji, na osebe, ki so vojni ujetniki in osebe ki to niso. Poleg navedenega je bil sprejet tudi STANAG 2226/APP-12, Doktrina in postopki Natove vojaške policije ki, govori tudi o operacijah – postopkih vojaške policije z vojnimi ujetniki. Vojaška policija v zvezi z vojnimi ujetniki lahko izvaja tri naloge, in sicer evakuacijo, zbiranje in naloge svetovanja v zvezi z vojnimi ujetniki.

Ko govorimo o postopkih zoper vojne ujetnike je potrebno omeniti tudi sodelovanje vojaške policije in organov S-2 v postopkih procesiranja vojnih ujetnikov. Prav vojni ujetniki in njihovi predmeti za organe S-2 predstavljajo pomemben vir obveščevalnih podatkov o zmogljivostih, bojnih učinkovitosti nasprotnika, lokaciji itd.. Rezultati razgovorov pa so lahko dobre obveščevalne informacije. Pridobivanje informacij od vojnih ujetnikov mora temeljiti na prostovoljni privolitvi in nikakor ne na podlagi prisile. Zaradi občutljivosti samih postopkov zbiranja obveščevalnih podatkov je potrebno upoštevati vse pravice vojnih ujetnikov, ki izhajajo iz predpisov mednarodnega vojnega prava.

Poznavanje mednarodnega vojnega prava je zelo pomembno, ko govorimo o osebni odgovornosti ali odgovornosti države pred mednarodnim kazenskim sodiščem. Države podpisnice Rimskega statuta, med katere spada tudi RS, so glede kazenskega pregona storilcev vojnih hudodelstev povsem samostojne. Mednarodno kazensko sodišče prevzame samo tiste primere, katere države pogodbenice same niso mogle ali pa niso hotele preganjati.

Ženevsko pravo zavezuje države, da v okviru pravnega sistema sprejmejo zakonodajo, ki bo ustrezno kaznovala osebe, katere bi hudo kršile določila mednarodnega prava ali pa bi dejanja, ki pomenijo kršitev, ukazala. Navedeno področje je v RS urejeno z Kazenskim zakonikom RS. O odgovornosti posameznikov za storjena vojna hudodelstva ZObr. govori, da vojaške osebe za kazniva dejanja odgovarjajo po kazenskem zakoniku RS. Posebej pa je izpostavljena odgovornost poveljnikov in drugih nadrejenih za kazniva dejanja, ki so bila storjena pod njihovim poveljstvom. Podrejeni pa je odgovoren v primeru, ko je vedel, da izvršitev ukaza nadrejenega pomeni storitev vojnega hudodelstva ali drugega kaznivega dejanja.

Hipotezo 1 lahko glede na zaključke obravnavane teme delno potrdim ob dejstvu, da se je RS s podpisom meddržavne pogodbe zavezana, da bo skrbela za seznanjanje državljanov s predpisi mednarodnega vojnega prava. Navedeno področje SV uresničuje skozi proces izobraževanja in usposabljanja v okviru vojaškega šolanja. Enote pa bi z praktičnim urjenjem morale izboljšati poznavanje postopkov procesiranja vojnih ujetnikov, kar bi privedlo tudi do občutka odgovornosti posameznika za vojnega ujetnika.

Hipotezo 2 lahko delno potrdim, saj SV ima sprejete osnovne akte, ki govorijo o zaščiti vojnih ujetnikov, ni pa natančne razmejitve pristojnosti med SV, Policijo in Pravosodjem. Prav tako menim pa, da bi bilo v okviru SV potrebno natančneje predpisati nosilce nalog s področja postopkov z vojnimi ujetniki in že sprejete standarde, ki so v tujem jeziku prevesti.

LITERATURA IN VIRI

1. ANDRASSY, Juraj (1990). Mednarodno pravo. Zagreb: Šolska knjiga.
2. DOLENC, Anton (1993). Ženevske konvencije o zaščiti žrtev vojn. Ljubljana: Rdeči križ Slovenije.
3. JOGAN, Savin (1997). Mednarodno vojno humanitarno pravo. Kranj: CVŠ MORS.
4. PETEH, Polona. (2009). Vojni ujetniki in humanitarno pravo. Ljubljana: Fakulteta za upravo Ljubljana.
5. PERAZIČ, Đ. Gavro (1986). Mednarodno ratno pravo. Beograd: Vojnoizdavački centar.
6. SANCIN, Vasilka, ŠVARC, Dominika, AMBROŽ, Matjaž (2009). Mednarodno pravo oboroženih spopadov. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
7. VUČINIČ, Zoran (2001). Mednarodno ratno pravo. Beograd: Vojnoizdavački zavod.
8. SVS STANAG 2195(1) – AJP 2.5(A). Postopki z zajetimi osebami, materialom in dokumenti (2006). Ljubljana: MORS.
9. SVS STANAG 2226(1) – APP-12. Doktrina in postopki Natove vojaške policije (2004). Ljubljana: MORS.
10. SOP PSSV 1290 številka 804-374/2011-3 datum: 4.1.2012. Ravnanje z zajetimi osebami, materialom in dokumenti, (2012) Vrhnik: PSSV
11. Vojna enciklopedija. (1974). 8 Ratna privreda- Spahije. Beograd: Redakcija vojne enciklopedije.

VIRI

1. Akt o notifikaciji nasledstva glede konvencij Sveta Evrope, Ženevskih konvencij in dodatnih protokolov o zaščiti žrtev vojne in mednarodnih sporazumov s področja kontrole oborožitve, za katere so depozitarji tri glavne jedrske sile. Ur. List RS, št. 14/1992,
2. Ustava Republike Slovenije. Ur. List RS, št. 33/91, 42/97, 66/2000, 24/2003, 69/2004, 68/2006.
3. Kazenski zakonik RS. Ur. List RS, št. 63/94, 23/99, 60/99, 40/2004, 95/2004, 37/2005, 17/2006, 55/2008.
4. Zakon o Rdečem križu Slovenije. Ur. List RS, št. 7/93.
5. Zakon o obrambi. Ur. List RS, št. 82/94, 44/97, 87/97, 13/98, 33/2000, 87/2001, 47/2002, 67/2002 (pop), 110/2002, 97/2003, 40/2004, 138/2004, 53/2005, 117/2007 in 46/2010.
6. Pravila službe v Slovenski vojski. Ur. List RS, št. 49/96, 111/2000, 52/2001, 82/2003.

Viri z interneta

1. Amnesty international
URL=»<http://www.amnesty.si/files/Pomen%20MKS.pdf>«, 14.5.2012.

SEZNAM SLIK IN TABEL

Slika 1: Primer tlorisa zbirne točke za vojne ujetnike.

Slika 2: Primer tlorisa centralne zbirne točke.

Slika 3: Primer tlorisa zbirne taborišča za 500 vojnih ujetnikov.

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

AJP	Združena zavezniška publikacija/ <i>Allied Joint Publication</i>
APP	Zavezniška proceduralna publikacija/ <i>Allied Procedural Publication</i>
EU	Evropska Unija/ <i>European Union</i>
NATO	Organizacija severnoatlantskega sporazuma/ <i>North Atlantic Treaty Organisation</i>
STANAG	NATO standardizacijski sporazum/ <i>Nato Standardization Agreement</i>
SV	Slovenska vojska/Slovenian armed forces
ZObr.	Zakon o obrambi
S-2	Sektor varnostno obveščevalne službe na nivoju bataljona
OZN	Organizacija združenih narodov
RS	Republika Slovenija
MORK	Mednarodno organizacijo rdečega križa

PRILOGE

Priloga:1	Obrazec zajete osebe in njegove opreme
Priloga: 2	Skupno poročilo o zajetju

O		O							
A AJP – 2.5		A AJP – 2.5							
SERIJSKA ŠTEVILKA ETIKETE ..... DATUM IN ČAS ZAJETJA ..... LOKACIJA ZAJETJA (KOORDINATE) ..... IME IN PRIIMEK ZO ..... ČIN ZO ..... VOJAŠKA EVIDENČNA ŠTEVILKA ZO: ..... DATUM ROJSTVA ZO ..... PRIPADNOST VOJ. SILI: ..... NARODNOST ZO: ..... ENOTA, KI JO JE ZAJELA ..... DEL C JE PRIPET NA OPREMO ALI DOKUMENTE ..... DA/NE KOMENTARJI IN OPOMBE SO NA ZADNJI STRANI DELA B ..... DA/NE		TE PRIPONKE NE ODSTRANJUJ S ZAJETE OSEBE (ZO) TEMELJITO GA PREIŠČI PREPREČI POGOVOR PRAVILNO GA OZNAČI TAKOJ POROČAJ HITRO GA EVAKUIRAJ LOČI JIH PO KATEGORIJA VARUJ GA PRED NEVARNOSTJO / POBEGOM <table border="1"> <thead> <tr> <th>OKOLIŠČINE ZAJETJA</th> <th>FIZIČNO STANJE UJETNIKA</th> <th>OROŽJE, OPREMA, DOKUMENTI</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		OKOLIŠČINE ZAJETJA	FIZIČNO STANJE UJETNIKA	OROŽJE, OPREMA, DOKUMENTI			
OKOLIŠČINE ZAJETJA	FIZIČNO STANJE UJETNIKA	OROŽJE, OPREMA, DOKUMENTI							
B AJP – 2.5 SERIJSKA ŠTEVILKA ETIKETE ..... DATUM IN ČAS ZAJETJA ..... LOKACIJA ZAJETJA (KOORDINATE) ..... IME IN PRIIMEK ZO ..... ČIN ZO ..... VOJAŠKA EVIDENČNA ŠTEVILKA ZO: ..... DATUM ROJSTVA ZO ..... PRIPADNOST ZO: ..... NARODNOST ZO : ..... ENOTA, KI JO JE ZAJELA		B AJP – 2.5 <table border="1"> <thead> <tr> <th>OKOLIŠČINE ZAJETJA</th> <th>FIZIČNO STANJE ZAJETEGA</th> <th>OROŽJE, OPREMA, DOKUMENTI</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		OKOLIŠČINE ZAJETJA	FIZIČNO STANJE ZAJETEGA	OROŽJE, OPREMA, DOKUMENTI			
OKOLIŠČINE ZAJETJA	FIZIČNO STANJE ZAJETEGA	OROŽJE, OPREMA, DOKUMENTI							
C AJP – 2.5 SERIJSKA ŠTEVILKA ETIKETE ..... DATUM IN ČAS ZAJETJA ..... LOKACIJA ZAJETJA (KOORDINATE) ..... IME IN PRIIMEK ZO ..... ČIN ZO ..... VOJAŠKA EVIDENČNA ŠTEVILKA ZO: ..... DATUM ROJSTVA ZO ..... PRIPADNOST ZO: ..... NARODNOST ZO : ..... ENOTA, KI JO JE ZAJELA ..... OKOLIŠČINE ZAJETJA		C AJP – 2.5 TE PRIPONKE NE ODSTRANJUJ Z DOKUMENTA / OPREME OPIS ZASEŽENEGA OROŽJA, OPREME ALI DOKUMENTOV:							

SKUPNO POROČILO O ZAJETJU

(COMMON CAPTER REPORT - COMCAPREP)

(To poročilo napišemo, ko dovoljujejo razmere. Obsegalo naj bi naslednje podatke)

1. Enota, ki je zajela VU:

-----

2. Datum in čas zajetja VU:

-----

3. Kraj zajetja VU:

- a. Koordinate:

- b. Geografska višina / dolžina:

-----

4. Število zajetih oseb: (uporabi zapis, primer ČM0004, PČM0002,... – status, spol, zap.št.)

- a. Častnik - moški

- b. Častnik - ženska

- c. Podčastnik - moški

- d. Podčastnik - ženska

- e. Vojak - moški

-----

f. Vojak – ženska

-----

g. Ostali – moški

-----

h. Ostali - ženska

-----

5. Odvzeti dokumenti (CDOC - captured documents): (Številka, tip, narodnost)

-----

6. Odvzeta oprema (CE – captured equipment):

-----

7. Okoliščine zajetja: (Vključuje smer gibanja, velikost enote, hitrost premika, ipd...)

-----

8. Ostali pomembni obveščevalni podatki: (Informacije o narodnosti, rod-u, funkciji, položajih enot, ipd...)

-----

9. Kraj in čas poročila

-----

10. Evakuacijski nameni: (Od kod, kam, kdaj, s kakšnimi nameni,...)

Poročilo izdelal:

Čin, ime, priimek

IZJAVA O AVTORSTVU ZAKLJUČNE NALOGE

Slušatelj stotnik Aleš Dolšek izjavljam, da sem avtor zaključne naloge z naslovom Ravnanje z vojnimi ujetniki, zajeto opremo in dokumenti v SV, ki sem jo napisal pod mentorstvom podpolkovnika Sirk Marjana.

S svojim podpisom zagotavljam da:

- je zaključna naloga izključno rezultat mojega lastnega dela,
- so vsa dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v zaključni nalogi, navedena oziroma citirana v skladu s SOP ŠČ št. 02 – 006 za oblikovanje in zagovor zaključne naloge kandidatov in slušateljev na šoli za častnike, dokument ŠČ, številka 804-153/2012-1 z dne 15. 3. 2012.
- se zavedam, da je plagiatorstvo kaznivo po Zakon-u o avtorskih in sorodnih pravicah, (uradno prečiščeno besedilo – ZASP UPB3, Uradni list RS, št. 16/2007, z dne 23. 2. 2007), prekršek pa podleže tudi ukrepom disciplinske odgovornosti v skladu z Zakonom o obrambi in Pravili službe v Slovenski vojski,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo zaključno nalogo in moj status v Slovenski vojski.

S podpisom se odrekam vsem materialnim pravicam v zvezi z zaključno nalogo in dovoljujem uporabo zaključne naloge v študijske namene.

V Ljubljani, dne 25. maj 2012

Podpis: _____